

Uusi jalostuksen tavoiteohjelma

Shar pei

2023-2027

Hyväksytty rotuyhdistyksen yleiskokouksessa 27.09.2022

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa xx.xx.2022

Hyväksytty Kennelliiton Jalostustieteellisessä toimikunnassa xx.xx.2022

Sisällys

1. YHTEENVETO	2
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	5
4. RODUN NYKYTILANNE	6
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	6
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	11
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	11
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	11
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	12
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen.....	12
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	12
4.3 Terveys ja lisääntyminen	13
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	14
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	22
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	29
4.3.4 Lisääntyminen.....	30
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	31
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	31
4.4 Ulkomuoto	31
5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman	36
6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus	
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	37
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	37
6.3 Rotuyhdistyksen toimenpiteet.....	39
6.4 Uhat ja mahdollisuudet	40
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	40
7. LÄHTEET JA LISÄTIETOA	42

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Shar pein alkuperäinen käyttötarkoitus oli toimia metsästys- ja vahtikoirana, sekä myös koiratappeluissa vedonlyönnin kohteena. Shar pei on keskikokoinen koira, jonka säkäkorkeus on 44-51cm. Luonteeltaan shar pei on isäntäväkeensä kiintyvä koira, joka ei välttämättä välitä vierasta tai suhtautuu näihin pidättyvästi. Shar pei ei kuitenkaan saa olla arka tai aggressiivinen.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Suomessa shar pei oli terveystilanteensa vuoksi maa- ja metsätalousministeriön tuontikiellossa vuoteen 1997 asti. Rodun tuontikielto purettiin EU:n myötä, ja rotua alettiin uudelleen rekisteröidä Suomessa. Kasvatus alkoi 2000-luvun alussa vain muutamilla yksilöillä, joilla toistettiin samoja yhdistelmiä, joten geenipooli oli rekisteröintimäärien kasvusta huolimatta hyvin suppea. 2000-luvun puolivälissä tuontien määrä ja yhdistelmien monipuolisuus lisääntyivät. Shar pei on yksi pohjoismaisissa ulkomuototuomariohjeissa (Rotukohtaiset ohjeet, RKO) tarkkailtavaksi mainituista roduista.

Jalostuksen tärkeimpänä tavoitteena on liioiteltujen piirteiden ja niistä johtuvien sairauksien vähentäminen ja ennen pitkää pois kitkeminen. Tavoitteena on poistaa kirurgisia toimenpiteitä vaativat silmäluomiongelmat ja SPAID-riskitestin myötä selvästi vähentää sellaisten koirien osuutta, joilla on riski sairastua SPAID-oireyhtymän aiheuttamiin sairauksiin ja saada iho-ongelmat vähentymään. Myös rodun polviongelmiin on kiinnitettävä huomiota jalostuksessa.

Jalostuspohja

Shar pein jalostuspohja on melko suppea, sillä jalostukseen käytetään usein samansukuisia koiria, kuten pentuesisaruksia. Myös uusintayhdistelmiä tehdään. Rekisteröintimäärien kasvu ei siten kasvata monimuotoisuutta. Jalostuspohjan laajentamiseksi ulkomaisilta uroksilta ei vaadita silmä- ja polvitutkimusta. Kotimaassa yhdistelmien uusimista pitää välttää, jotta geenimonimuotoisuus ei kapene entisestään.

Luonne ja käyttäytyminen

Rodun yksilöissä esiintyy arkuutta ja eroahdistusta. Tavoitteena on arkuuden ja eroahdistuksen väheneminen ja että rodun käyttäytyminen on tasapainoista ja ongelmatonta. Suositellaan luonteiden testaamista, rotuyhdistyksen kyselyihin ja Kennelliiton terveystarkastukseen vastaamista, joista seurataan käyttäytymiseen liittyviä mainintoja ja voidaan siten laatia sekä tehdä ohjaavia toimenpiteitä.

Terveys ja lisääntyminen

Shar peillä on useita vakavia terveysongelmia, joista tärkeimmät liittyvät SPAID-oireyhtymään ja ovat yhteydessä poimukseen ihoon ja ihonalaiskudoksen epänormaaliin rakenteeseen. Mitä enemmän koiralla on ihopoimuja, sitä suurempi on sen sairastumisriski SPAIDiin sekä erilaisiin iho-, silmä-, korva- ja hengitystieongelmiin. Myös polvien ristosideongelmia ja kyynärnivelen kasvuhäiriöitä esiintyy.

Shar peita esittävässä kuvissa esiintyy yleensä ruttuisia pentuja, joiden ruttujen tulisi koiran kasvaessa suoristua. Aikuisella koiralla ei saisi olla liioiteltuja piirteitä, kuten liikaa nahkaa ja

poimuja.

Shar pein lisääntymiseen vaikuttavia rakenteellisia vikoja tavataan erittäin harvoin. Tavoitteena on rodun kokonaisterveydentilan säilyttäminen sellaisella tasolla, että rodun kasvattamisen ja harrastamisen mielekkyys säilyy. Tähän tavoitteeseen pyritään karsimalla sairaat ja rakenteellisesti epäterveet yksilöt pois jalostuksesta.

Kokonaistavoitteena on saada rodusta pitkäikäinen, elämää vaikeuttavista ja kirurgisista toimenpiteistä vapaa rotu.

PEVISA-ohjelma vuosille 2018-2022

Vähintään toisella pentueen vanhemmista tulee astutushetkellä olla Kennelliiton hyväksymän SPAID-geenitestin tulos – tuloksen 10 (SLU:n testi) saanutta koiraa ei saa yhdistää toisen tuloksen 10 saaneen koiran kanssa.

Lisäksi pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla:

- voimassa oleva, Kennelliiton hyväksymä silmätarkastuslausunto (voimassa 36 kk). Jalostuksesta poissulkevia silmäsairauksia ovat KAT, PRA, gRD, tRD, PHTVL/PHPV, PLL sekä vakava entropium tai ektropium. Jos koiralla on todettu mRD tai PHTVL/PHPV aste 1, voidaan se parittaa vain kyseisen sairauden osalta terveen koiran kanssa
- voimassa oleva Kennelliiton hyväksymä polvilumpioluksaatiolausunto

Kennelliitto ohjeistaa silmätutkimuseläinlääkäreitä, että shar peilla silmämuutosten vakavuusaste merkitään aina lomakkeeseen.

Ulkomaiset urokset: ei vaadita silmä- ja polviläusuntoa. Lupa koskee kahta pentuetta urosta kohden.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoiralle

Jalostukseen pyritään käyttämään vain yksilöitä, joilla ei ole perinnöllisiä sairauksia tai vikoja ja jotka polveutuvat mahdollisimman terveiksi tunnetuista ja pitkäikäisistä suvuista.

PEVISA-ohjelman vaatimusten lisäksi jalostuskoiran tulee olla kliinisesti terve. Koiran tulisi olla astutettaessa vähintään 2-vuotias. Jalostukseen ei saa käyttää esimerkiksi:

- arkoja tai vihaisia koiria
- polvistaan tai muista nivelistään operoituja koiria
- koiraa, jolla on heikosti kulmautunut/yliojentunut takaosa (selkeä yhteys patellaluksaatioon)
- koiria, joilla on ongelmia hengitysteiden kanssa
- allergisia tai toistuvista iho-, korva-, nivel- tai silmätulehduksista kärsiviä koiria
- koiria, joiden silmäluomi/-luomet ovat vaatineet pentuna tikkejä ja/tai aikuisena operaatiota, vaikka luomet operaation seurauksena olisivatkin nyt terveet
- liian löysänahkaisia ja liioitellusti ryppyisiä koiria
- koiria, joilla on purentaa haittaava liioitellun täyteläinen alahuuli tai vakava purentavirhe

- SPAID riskitestin tuloksen CNV=10 saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen toisen CNV=10 tuloksen saaneen, tai testaamattoman koiran kanssa
- jalostuskoiralla on oltava näyttelyn laatuarvostelutulos Suomen Kennelliiton hyväksymästä koiranäyttelystä ("erittäin hyvä, EH) tai sen tulee olla jalostustarkastettu
- geenipohjan kaventumisen estämiseksi suositellaan, että yhdellä koiralla ei olisi enempää kuin kaksi pentuetta

Suositaan etenkin terveiden, rotumääritelmän mukaisten ja iäkkäiden urosten jalostuskäyttöä.

Näyttelyiden Rotukohtaiset ohjeet (RKO) kehottavat suosimaan koiria, joilla on rotumääritelmän mukainen määrä tervettä nahkaa, oikeanlainen alahuuli ja kirkkaat, terveet silmät ja korvat.

Suosittellaan myös lonkka- ja kyynärkuvauksia.

2. RODUN TAUSTA

Shar pei on vanha kiinalainen koirarotu. Rodun uskotaan saaneen alkunsa yli 2000 vuotta sitten Han-dynastian aikaan Etelä-Kiinassa Dai Lakin kaupungissa Kwan Tungin maakunnassa. Shar pei tarkoittaa kirjaimellisesti "hiekkahakkaa", mutta vapaasti käännettynä karkeaa hiekkaturkkaa. Turkki on karkeaa ja lyhyttä, mikä on rodun erityispiirre samoin kuin sen nahkarypyt otsalla ja selässä sään kohdalla. Rodun erikoisuus on myös sen kieli, joka on väriltään sinisenmusta, kuten chow chowilla.

Käyttötarkoitukseltaan shar pei oli hyvin monipuolinen. Se toimi kiinalaisten talonpoikien vahti- ja metsästyskoirana sekä myöhemmin myös koiratappelussa. 1970-luvulla rotu oli kuolla sukupuuttoon, ja se kirjattiinkin Guinnessin ennätysten kirjaan kynologisenä harvinaisuutena, eli se oli yksi harvinaisimmista koiraroduista maailmassa. Länsimaisen kirjallisuuden mukaan rotu saatiin kuitenkin pelastetuksi Hong Kongin kautta lähinnä Amerikkaan, mistä se kirjavien vaiheiden kautta lähti leviämään Eurooppaan ja muualle maailmaan.

Shar pein ja toisen kiinalaisen rodun chow chow taustalla on tang dog. Voisikin sanoa, että ne ovat muunnoksia tang dogista. Hong Kongissa osaan alkuperäisestä shar pei kannasta risteytettiin oletettavasti mm. chow chowta, bullterrieriä ja bulldogia, sekä pitempikarvaista Tang Dogia. Näitä koiria sekä niiden jälkeläisiä vietiin 1970-luvulla Amerikkaan, Herra Matgo Lawn toimesta. Amerikasta rotu alkoi pikkuhiljaa leviämään muualle maailmaan ja Eurooppaan. Ensimmäisen kerran shar pei esiteltiin länsimaissa vuonna 1968, Kiinalaisen taistelukoiran nimellä. Shar peita ei hyväksytty rotuna ennen vuotta 1972. Hong Kongin kennelklubi tunnusti rodun vuonna 1968, jolloin sen rekisteröinti alkoi.

Kiinnostus rotua kohtaan lisääntyi, kun vuonna 1973 Hong Kongilainen Herra Matgo Law vetosi koiraihmiisiin USA:ssa rodun pelastamiseksi. Herra Law:n vetoamus tuotti tulosta ja USA:han vietiin rajoitettu määrä shar peita. Vuonna 1974 shar pei harrastajat USA:ssa perustivat yhdistyksen, jonka tarkoituksena oli säilyttää rotu, pitää rotukirjaa sekä laatia rotumääritelmä. Vuonna 1992 rotu hyväksyttiin myös Amerikan kennelklubin Non Sporting -ryhmään. Rodun nykyinen kanta perustuu pääasiallisesti näihin ensimmäisiin Amerikkaan vietyihin shar

peihin.

Ensimmäinen FCI:n rotumääritelmä laadittiin 1994 ja se oli Hong Kongin Kennelklubin laatima. FCI kuitenkin muutti rotumääritelmää vuonna 1999 ja uusi rotumääritelmä pohjautui USA:ssa tehtyyn AKC:n rotumääritelmään.

Karvanlaatuja on myös kaksi: pidempi brush coat, joka tullut rotuun länsimaisen tyyppin jalostuksen myötä sekä lyhyt ja alkuperäinen horse coat. Joskus syntyy myös pidempikarvaisia bear coat pentuja, mutta rotumääritelmä ei hyväksy näitä. Yleisin väri on fawn, mutta kaikki yksiväriset, paitsi valkoinen, ovat sallittuja.

Suomessa shar pei oli terveystilanteensa vuoksi maa- ja metsätalousministeriön tuontikiellossa vuoteen 1997 asti. Rodun tuontikielto purettiin EU:n myötä, ja rotua alettiin uudelleen rekisteröidä Suomessa. Suomen ensimmäinen shar pei tuotiin maahan Sveitsistä. Koira oli fawn-väriinen uros May-Lings Bings-Wang, jonka emänemänemä on USA:n Shar pei -yhdistyksen rekisterinumerolla 1 oleva Down - Homes China Souel. Tuontikiellon päätyttyä harrastajat alkoivat tuoda rotua mm. Venäjältä ja Virosta. Ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1997.

Rekisteröinnit kasvoivat tasaisesti 2000-luvun lopulle, minkä jälkeen ne ovat kääntyneet selvään laskuun. Kasvatus alkoi 2000-luvun alussa vain muutamilla yksilöillä, joilla toistettiin samoja yhdistelmiä, joten geenipooli oli rekisteröintimäärien kasvusta huolimatta hyvin suppea. 2000-luvun puolivälissä tuontien määrä ja yhdistelmien monipuolisuus lisääntyivät. Suomessa rodun jalostuksen ongelmana oli alussa pitkäjänteisen kasvatustyön puutos. Useat kasvattajat kasvattivat vain yhden tai korkeintaan muutamia pentueita ja luopuivat tämän jälkeen rodun kasvattamisesta. Kahdenkymmenen vuoden aikana shar peitä on rekisteröity 33 kennelnimelle, mutta näistä ainoastaan viisi kasvattajaa on kasvattanut vähintään 10 pentuetta, joista edelleen kasvattaa kolme kasvattajaa.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Shar pein rotujärjestönä toimii Suomen Seurakoirayhdistys ry. Rotujärjestön tehtävänä on ohjata ja valvoa rodun jalostusta. Shar pei hyväksyttiin rotujärjestön alaisuuteen vuonna 1997. Rodulla on myös oma rotukerho Suomen shar pei harrastajat ry, joka on toiminut vuodesta 2000 Suomen Seurakoirayhdistys ry:n alaisuudessa. Suomen Kennelliiton ja Helsingin seudun kennelpiirin jäseneksi yhdistys hyväksyttiin vuonna 2019. Suomen shar pei Harrastajat Ry on perustettu 3.10.1999 ja rekisteröity kesäkuussa 2002. Yhdistyksen toiminta kattaa koko maan ja yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 2022 alussa oli 48 jäsentä, joka kattaa vajaa puolet rodun harrastajista. Yhdistyksen hallitukseen kuuluu puheenjohtaja ja neljä varsinaista jäsentä. Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutuksiin ja koearvostelutilaisuuksiin.

Jalostusorganisaatio

Erillistä jalostuksesta vastaavaa toimikuntaa ei yhdistyssääntöjen mukaan valita. Jalostuksen ohjauksesta vastaa kolme henkilöä kattava jalostustoimikunta.

Yhdistys järjestää vuosittain kesätapahtuman, jonka yhteydessä järjestetään epävirallinen club shown. Tapahtuman yhteydessä pyritään järjestämään mm. virallisia terveystutkimuksia, kuten polvitarkastuksia, SPAID-riskitestejä jne.

Yhdistys seuraa rodun terveystilannetta, populaatiota sekä uusimpia shar peitä koskevia tutkimuksia sekä Suomessa että muualla maailmalla.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita, sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista. Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

Lähde: MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Rodun rekisteröinneissä on aina ollut paljon vaihtelua. Vuosi 2007 on ollut rekisteröinnissä huippuvuosi. Silloin rekisteröitiin peräti 90 shar peitä.-Vuonna 2018 rekisteröintejä oli ainoastaan 14, mutta sen jälkeen rekisteröinnit ovat taas kääntyneet nousuun ja 2021 rekisteröintejä oli yhteensä 38. Edeltävän viiden vuoden tarkastelujaksolla shar peita rekisteröitiin keskimäärin 30 koiraa vuodessa. Tuonnit ovat vähentyneet vuoden 2007 jälkeen valtavasti, nyt tuontikoirien määrä näyttää vakiintuneen muutamaankin yksilöön vuodessa. Jalostusmateriaalin löytäminen ulkomailta on erittäin haasteellista.

Horse coat-tyypin koirilla SPAID testitulos on CNV 2 tai 6. Pääosin brush coat-tyypin koirat Suomessa ovat saaneet riskitestistä SPAID CNV 10. SPAID-riskitestin tulosten ei ole kuitenkaan huomattu korreloivan koiran pitkäikäisyyteen. Enemmänkin koiran eliniänodotteeseen näyttää korreloivan todistettavasti pitkäikäiset lähisukulaiset. Rodun ongelmana ovat lisääntyvästi kasvainsairaudet, jotka eivät liity SPAIDIin. Terveiden, pitkäikäisistä suvuista polveutuvien vanhojen koirien käyttö jalostuksessa olisi siksi perusteltua.

Jalostusuroksia on vain kourallinen käytettävissä. Tämä on johtanut mm. siihen, että yhdistelmiä on toistettu sekä sen lisäksi tehty yhdistelmiä, joissa on ollut vanhempina näiden

toistettujen yhdistelmien sisarukset kääntäen vanhempina. Rodun geenipoolin laajentamiseksi olisikin ehdottoman tärkeää saada lisää ulkomaista materiaalia käyttöön.

Urosten keskimääräinen jalostuskäyttöikä 10 edeltävän vuoden aikana on vaihdellut 2v8kk:sta yli 6 vuoteen. Koko ajanjaksolla urosten keskimääräinen jalostukseen käyttöikä on reilu 4,5 vuotta ja nartuilla n. 4 vuotta.

Jalostustoimikunnan tulee seurata tilanteen kehitystä ja pyrkiä vaikuttamaan maltilliseen jalostusurosten käyttöön.

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit 2012-2021

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Pennut (kotimaiset)	37	20	24	12	47	29	31	43	27	27
Tuonnit	1	2	2	2	2	1	1	7	3	3
Rekisteröinnit yht.	38	22	26	14	49	30	32	50	30	30
Pentueet	8	4	4	3	10	8	6	9	5	6
Pentuekoko	4,6	5,0	6,0	4,0	4,7	3,6	5,2	4,8	5,4	4,5
Kasvattajat	6	2	3	2	5	6	5	5	3	6
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	7	3	3	3	9	8	5	7	4	6
- kotimaiset	5	3	2	2	5	5	2	4	4	2
- tuonnit			1		4	1	2	2		3
- ulkomaiset	2	0	0	1	0	2	1	1	0	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4v11kk	4v 1kk	2v 8kk	5v 7kk	4v 2kk	4v 5kk	5v 1kk	6v 2kk	5v 11kk	3v 10kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	8	4	4	3	10	8	6	9	5	6
- kotimaiset	4	4	4	3	6	5	5	8	2	4
- tuonnit	4				4	3	1	1	3	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v 1kk	5v 4kk	3v 2kk	3v 4kk	3v 7kk	3v 7kk	4v 3kk	3v 8kk	4v 2kk	3v 10kk
Isoisät	13	6	7	6	17	15	10	15	9	12
Isoäidit	15	6	7	5	17	13	11	14	8	12
Sukusiitosprosentti	1,48%	2,24%	2,77%	0,57%	1,97%	2,58%	0,16%	0,79%	2,96%	0,39%

Sukusiitos

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta.

Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdus- ja allergia-alttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. Lähde: <http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos> MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Shar pein sukusiitosaste on pysynyt selvästi alle Kennelliiton suositteleman ylärajan 6,25 % ollen edellisen kymmenvuotiskauden aikana keskimäärin 2%, vaihteluvälillä 0,16% – 2,96%. Sukusiitosaste ei ole vielä liian korkea rodun jalostusta ajatellen. Kuitenkin sukusiitosasteen pysyminen alhaisena on oleellista. Sukusiitosaste Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä katsottuna on kuitenkin aliarvio todellisesta sukusiitosasteesta, sillä se on muilla, kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan. Sukusiitoksen kehittämissuunta on kuitenkin tärkeä.

Käytetyimmät jalostuskoirat

Taulukko 2. Viimeisen 10 vuoden, 2012-2021, aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta

#	Uros	Syntynyt	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	SECRET LINE'S DENG XIAO PING	2003	5	26	9,03%	9%	6	34	9	47
2	SECRET LINE'S LEMMY KILMISTER	2015	3	20	6,94%	16%	0	0	3	20
3	JUST BLACK ANGEL BLUES DES CHANDAGUERES	2014	3	15	5,21%	21%	2	14	3	15
4	NEVSKIY HAN TOPAZ	2016	2	14	4,86%	26%	3	13	2	14

5	SECRET LINE'S DIE-HARD DUKE	2007	2	13	4,51%	31%	2	9	2	13
6	NEVSKIY HAN ROTMISTR	2014	2	11	3,82%	34%	5	27	2	11
7	DRAGONSQUARE'S EASYBLUE	2005	2	11	3,82%	38%	4	25	2	11
8	KATLEI'S PANCHITO	2017	2	10	3,47%	42%	0	0	2	10
9	JASDOREN TOUSSAINT TRIOMPHAUT	2019	2	9	3,12%	45%	0	0	2	9
10	AGAPIMOS JUMP INTO THE FOG	2013	2	9	3,12%	48%	0	0	2	9
11	SECRET LINE'S AUSTIN POWER	2009	2	9	3,12%	51%	3	10	2	9
12	PEPPE NERO GUNG HO	2009	2	9	3,12%	54%	4	17	2	9
13	SECRET LINE'S JACK THE RIPPER	2015	2	7	2,43%	57%	0	0	2	7
14	JASDOREN HORATIO HONNETE	2009	2	7	2,43%	59%	4	17	2	7
15	JASDOREN IRWIN INTELLIGENT	2011	1	7	2,43%	61%	1	4	1	7

Rodun käytetyin uros on rotua myös Suomen rajojen ulkopuolella laajasti esille tuonut, vuonna 2003 syntynyt Secret Line's Deng Xiao Ping. Koiran käyttö jatkui yli 10 vuoden ajalle painottuen veteraani-ikään. Viimeisimmät kaksi pentuetta syntyivät koiran ollessa yli 12-vuotias ja toinen näistä pentueista tuotti 9. pentua.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden, 2012-2021 aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua

#	Narttu	Syntynyt	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	SECRET LINE'S ROCK HARD RIDE FREE	2012	5	20	6,94%	5	24	5	20
2	TYTTI IZ KITAIKOGO KVARTALA	2010	3	18	6,25%	3	18	3	18
3	MIDNAIT MIJUZIK KOROLEVA VICTORIA	2006	2	11	3,82%	10	46	5	25
4	KATLEI'S LA BOMBA	2014	2	10	3,47%	0	0	2	10
5	SECRET LINE'S HUFF'N'PUFF	2013	2	9	3,12%	2	7	2	9
6	PEI ATTENTION COUNTRY LEMONADE	2011	2	9	3,12%	0	0	2	9
7	SECRET LINE'S BE AN ANGEL	2014	2	9	3,12%	1	1	2	9
8	NANTOUN RENATA	2008	1	8	2,78%	0	0	1	8
9	SECRET LINE'S NOBODY'S PERFECT	2019	1	8	2,78%	0	0	1	8
10	JASDOREN QUETTY QUEBE-COISE	2017	1	7	2,43%	2	9	1	7
11	JASDOREN FLORENTA FORTE	2008	2	7	2,43%	4	14	2	7
12	JASDOREN ROSETTA ROUSSEUR	2017	1	7	2,43%	1	4	1	7
13	JASDOREN OLGA OLYMPIENNE	2016	1	7	2,43%	0	0	1	7
14	SECRET LINE'S KILLER QUEEN	2011	1	7	2,43%	0	0	1	7
15	SECRET LINE'S EVERY BEAT OF MY HEART	2016	2	7	2,43%	1	8	2	7

Huomiota herättää se, että kahdella neljän eniten käytetyn jalostusnartun pentueista on tehty uusintayhdistelmä kovin pienellä pentuevälillä, joten näin ollen ei ole ehtinyt kertyä tietoa siitä, mitä tämä uusintayhdistelmän ensimmäinen pentue on tuottanut niin

terveydellisesti kuin ulkomuodollisesti. Kolmanneksi eniten käytetyn nartun toisen polven pentuja on 46 kpl.

Taulukko 4. Jalostusurokset nelivuotisjaksolla 2018-2021

Jalostusurokset									
#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	SECRET LINE'S LEMMY KILMISTER	3	20	25,64%	26%	0	0	3	20
2	NEVSKY HAN TOPAZ	2	14	17,95%	44%	3	13	2	14
3	KATLEI'S PANCHITO	2	10	12,82%	56%	0	0	2	10
4	JASDOREN TOUSSAINT TRIOMPHAUT	2	9	11,54%	68%	0	0	2	9
5	PEI ATTENTION BOW-TIE	1	6	7,69%	76%	1	4	1	6
6	TEIPEIS PABLO PICASSO	1	5	6,41%	82%	0	0	1	5
7	SECRET LINE'S AUSTIN POWER	1	4	5,13%	87%	3	10	2	9
8	KATLEI'S LATTE	1	4	5,13%	92%	0	0	1	4
9	SECRET LINE'S SIBELIUS OF FINLAND	1	3	3,85%	96%	1	8	2	9
10	SECRET LINE'S JACK THE RIPPER	1	2	2,56%	99%	0	0	2	7
11	EAST OF EDEN'S HERMAN	1	1	1,28%	100%	0	0	1	1

Käytetyimpien jalostuskoirien keskinäiset sukulaisuussuhteet

Eniten käytetty uros *Secret Line's Deng Xiao Ping* on 5 eniten käytetyn uroksen, *Secret Line's Die Hard Duken* isä. Die Hard Duke on viidenneksi eniten käytetyn nartun *Secret Line's Huff'n'Puff* isä. Huff'n'Puff:n tytär, *Secret Line's Every Beat of My Heart* on jalostusnarttujen sijalla 15 ja sen 2019 syntynyt tytär *Secret Line's Nobody's Perfect* narttujen sijalla 9. Uros *Secret Line's Red Chinaman* on 14:ksi eniten käytetyn nartun *Secret Lines's Killer Queenin* isä ja ko. uroksen jälkeläisistä jalostukseen on käytetty sen sisaria *Secret Line's Carpe Diem Baby* ja *Secret Line's Sweet Amber*, sekä veljiä *Secret Line's Hero of The Day* ja *Secret Line's the Judas Kiss*, joilla kaikilla on pentueet.

Yhteenveto tärkeimmistä rodun jalostuspohjaa kaventavista tekijöistä

Rekisteröintimäärät Suomessa ovat keskimäärin 30 rekisteröidyn pennun tasolla. Tuontikoirien määrä on laskenut huippuvuosista ja vaikuttaisi vakiintuneen muutamaankin yksilöön vuodessa. Koirien ja sukulinjojen keskinäinen sukulaisuus, pentuesisarusten valikoituminen jalostuskäyttöön ja uusintayhdistelmät ovat kaventaneet rodun jo valmiiksi kapeaa jalostuspohjaa. Vaikka rodun rekisteröintimäärät ovat kasvusuunnassa, mahdollisuudet eri sukuisten koirien käyttämiseksi ovat vähäiset.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmä kuvaa shar peita sanoin rauhallinen, itsenäinen, uskollinen ja isäntäväkeen kiintynyt. Käyttötarkoitus: Metsästys- ja vahtikoira.

Hylkäävät virheet: vihaisuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Shar peitä on aiemmin käytetty vahti-, metsästys- ja taistelukoirona. Saalistusviettä shar peitä löytyy vaihtelevasti, joillakin se on vahva ja toisilla olematon. Shar pei on voimakastahtoinen rotu, jonka historiasta edelleen kumpuaa taistelukoirausta, jonka vuoksi shar pei ei hyväksy helposti muita koiria.

Rodun harrastajien kokemusten perusteella shar pei on yleisesti uskollinen ja erittäin kiintynyt perheeseensä. Sillä on vahva side laumaansa. Kotioloissa shar pei on rauhallinen. Useilla yksilöillä on melko voimakas vartiointivietti. Vieraisiin ihmisiin shar peit suhtautuvat yksilöstä riippuen joko erittäin ystävällisesti, välinpitämättömästi tai varautuneesti, joskus jopa arasti etenkin nuorena.

Yksittäisillä koirilla esiintyy arkuutta, ja onkin kiinnitettävä huomiota, ettei jalostukseen valita arkoja yksilöitä tai arkoja jälkeläisiä jättäneitä yksilöitä. Arkuus ja pehmeys ilmenevät useimmiten tilanteissa, joissa vieras ihminen lähestyy koiraa. Arka koira saattaa käyttäytyä tällöin hyökkäävästi, jos se ei pääse pakenemaan tilanteesta. Parhaimmillaan shar pei on rauhallinen ja varmaluonteinen.

Kennelliiton kuolinsyytilastoon on kirjattu 4 käyttäytymisen vuoksi lopetettua koiraa.

Näyttelykehissä tuomarit ovat arvioineet koiran käyttäytymistä pääsääntöisesti rodunomainen lähestyessä. Joitakin arkoja tai väistäviä tapauksiakin on ollut.

Taulukko 5. Rodun näyttelykäyntien 2012-2021 EVA ja HYL- tulosten osalta

	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	8 tulosta	5 tulosta	427 tulosta
Nuorten luokka	3 tulosta	8 tulosta	263 tulosta
Avoin luokka	2 tulosta	1 tulosta	206 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	3 tulosta	4 tulosta	386 tulosta
Veteraaniluokka	0 tulosta	0 tulosta	170 tulosta
Yhteensä	16 tulosta	18 tulosta	1452 tulosta

▮

Taulukko 6. Rodun rallytoko-käynnit vuodesta 2016 alkaen.

	2021	2020	2019	2018	2017	2016
VOI-	1 tulosta					
AVOHYV			4 tulosta			
AVO0			1 tulosta			
AVO-				1 tulosta		
ALOHYV			3 tulosta	3 tulosta		
ALO0						1 tulosta
ALO-						1 tulosta
Yhteensä	1 tulosta	0 tulosta	8 tulosta	4 tulosta	0 tulosta	2 tulosta

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Shar pei on tällä hetkellä lähinnä seurakoira. Shar peita ei käytetä enää alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaan metsästyskoirana. Vahtiviettiä useimmilta koirilta löytyy. Naapurimaissa shar peitä on käytetty menestyksekkäästi metsästyskoirien jäljestämiskokeissa sekä maastojuoksukisoissa. Shar pein itsepäisyys asettaa haasteita koulutettavuuteen.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Shar pei hankitaan tyyppillisesti perhekoiraksi. Kaikki shar peit eivät kuitenkaan tule toimeen vieraiden koirien kanssa, mikä haittaa joskus liikkumista ja harrastusmahdollisuuksia. Urokset ovat luonteeltaan helpommin ennakoitavissa, joten ne soveltuvat paremmin ensimmäiseksi shar peiksi.

Rodun harrastajien kokemusten perusteella shar pei on erittäin oppivainen rotu, mutta miellyttämishalun puute rajoittaa tottelevaisuuskoe-tyyppistä osaamista ja harrastamista. Shar pein oppimiskyvystä on osoituksena esim. se, että pennut ovat lähes poikkeuksetta sisäsiistejä luovutusikäisenä, olipa kyseessä sitten kesä tai talvi. Eroahdistusta esiintyy rodussa jonkin verran, tämä ilmenee lähinnä tavaroiden tuhoamisena. Shar pei on hiljainen koira, joka käyttää ääntään vain vahtiessaan.

Shar peiden juoksujen välit ovat aikuisiällä keskimäärin 6kk, mutta juoksujen alkamisen säännöllisyyden osalta yksilöllisiä eroja on n. 18-24kk ikään asti. Shar peit astuvat luonnollisesti. Shar peilla ei myöskään ole sellaisia anatomisia piirteitä, jotka aiheuttaisivat ongelmia lisääntymiskäyttäytymisessä. Keisarinleikkauksia ei juurikaan jouduta tekemään. Emät hoitavat pentunsa hyvin.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Osalla koirista on suuri riistavietti ja tämä pitää ottaa huomioon koirien kanssa liikkeessä. Eroahdistusta ilmenee omistajien kertoman mukaan jonkin verran. Käyttäytymisen jalostustarkastuksia tai MH-luonnekuvauksia ole tehty. Käyttäytymisen selvittämiseksi rodulle tuleekin laatia

ihanneprofiilit em. testeihin ja kannustaa rodun harrastajia testauttamaan koirien luonteet jollakin virallisella menetelmällä. On erittäin tärkeää, ettei arkoja koiria käytetä jalostukseen.

Shar pein sosiaalistaminen on aloitettava jo hyvin varhaisessa pentuiässä. Koira tulee tutustuttaa erilaisiin paikkoihin, sekä totuttaa alustoihin ja ääniin. Tärkeää on myös sosiaalistaa shar peita ihmisiin ja ihmisryhmiin mahdollisuuksien mukaan. Rodulla on voimakas oma tahto, jonka shar pei käyttää nopeasti hyödykseen ottamalla ”perheen pään” paikan, ellei koulutus ole järjestelmällistä, tehokasta ja oikea-aikaista pienestä pitäen.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Shar peillä on useita vakavia terveysongelmia, joista tärkeimmät liittyvät SPAID-oireyhtymään ja ovat yhteydessä poimuiseen ihoon ja ihonalaiskudoksen epänormaaliin rakenteeseen. Mitä enemmän koiralla on ihopoimuja, sitä suurempi on sen sairastumisriski SPAIDIin sekä erilaisiin iho-, silmä- ja korva- ja hengitystieongelmiin. Rodun yleinen terveydentila vaikuttaa rodun säilymiseen tulevaisuudessa, joten kokonaistavoitteena onkin saada rodusta pitkäikäinen, hyvinvointia alentavista sairauksista sekä näiden aiheuttamista kirurgisista toimenpiteistä vapaa rotu.

Terveyttä edistävä jalostus on suuri haaste rotuyhdistykselle ja yksittäisille kasvattajille. Ongelmien laajuuden vuoksi on jalostuskriteerien asettaminen hankalaa, sillä samalla on otettava huomioon rodun suppea geenipooli ja elinvoiman hiipuminen. Geenipoolin ylläpitäminen ei kuitenkaan oikeuta sairaiden koirien jalostuskäyttöä. SPAID-riskitesti on ainoastaan jalostuksen työkalu. Tästä syystä se ei saisi mennä edelle terveitä jalostuskoiria valittaessa.

Viimeisin rotuyhdistyksen terveystarkastus tehtiin 2019. Kyselyyn tuli 55 vastausta ja koirien ikä oli suurimmalta osalta 1-8 vuoden välillä. Kyselystä voidaan todeta, että yleisimmät ongelmat koskevat ihoa, korvia ja silmiä, joskin yli 7-vuotiaiden koirien kasvainsairaudet oli jonkin verran lisääntyneet.

Tuloksien mukaan Spaid-oireyhtymään liittyvät vakavimmat ongelmat, Shar pei-kuume ja amyloidosis, eivät ole Suomessa yhtä yleisiä kuin maailmalla.

Iho-ongelmia kyselyyn vastanneista oli ollut 36,7%:lla. Iho-ongelmista esiin nousi ulkokorvan tulehdukset, ”furunkuloosi” sekä toistuva tai jatkuva ihon punoitus ja kutina. Iho-ongelmien syyt liittyivät 72,2% ruokavalioon ja niitä hoidettiin erityisruokavaliolla.

Kyselyyn vastanneista 36,4%:lla oli silmien tai silmäluomien ongelmia. Näistä 18,2% oli leikkausta vaativa entropion ja 16,4% silmävaiva, joka ei ole vaatinut leikkaushoitoa (esimerkiksi lievä entropion).

Kasvainsairauksia oli ollut 12,7%:lla, ja näistä 33,3%:lla kasvaimet olivat olleet pahalaatuisia ja ilmenneet yli 7-vuotiailla.

63,3% vastanneista arvioi, ettei koiralla esiinny käyttäytymisongelmia. Käyttäytymiseen liittyvät ongelmat joita, esiintyi olivat: eroahdistus, vihaisuus toisia koiria kohtaan ja arkuus/pelokkuus.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Shar pein PEVISA-ohjelma vuosille 2023-2027.

Polvilumpioluoksaatio

*Pentueen vanhemmilla tulee ennen astutusta olla vähintään 12kk iässä annettu polvilau-
sunto raja-arvolla yhteenlaskettuna 1.*

Silmätarkastuslausunto

*Pentueen vanhemmilla tulee ennen astutusta olla vähintään 12kk iässä tehty silmätarkastus-
lausunto, voimassa 36kk. Jalostuksesta poissulkevia silmänsairauksia ovat KAT, PRA, tRD,
PHTVL/PHPV asteet 2-6, PLL sekä mikä tahansa vakavaksi luokiteltu muutos. Jos koiralla
on todettu mRD, gRD tai PHTVL/PHPV aste 1, voidaan se parittaa vain kyseisen sairauden
osalta terveen koiran kanssa.*

SPAID

*Vähintään toisella pentueen vanhemmista tulee astutushetkellä olla Kennelliiton hyväksy-
män SPAID -geenitestin tulos – tuloksen 10 (SLU:n testi) saanutta koiraa ei saa yhdistää toi-
sen tuloksen 10 saaneen koiran kanssa.*

Ulkomaalaisten urosten poikkeuslupa

*Ei vaadita silmä- ja polvilau-
suntoa. Lupa koskee kahta pentuetta urosta kohden.*

SPAID (Shar Pei Autoinflammatory Disease), shar pein autoinflammatorinen sairaus

SPAID on perinnöllinen oireyhtymä. Oireyhtymän takana on sama mutaatio, joka aiheuttaa ro-
dun tyypillisen poimuksen ihon. Mitä poimuksempi koira on, sitä suurempi riski sillä on sairastua.

SPAIDin oireina ovat jaksoittain toistuvat kuumeet ja tulehdukset, esimerkiksi nivel-, iho- ja kor-
vatulehdukset. Kroonisten tai uusiutuvien tulehdusjaksojen myötä kehoon kerääntyy tulehdus-
proteiineja, mikä saa aikaan sisäelinten, usein munuaisten, vahingoittumisen riskin (amy-
loidoosi). Lisäksi oireyhtymään liittyy hyaluronihapon liikatuotannon aiheuttama erityinen iho-
sairaus, ihomusinoosi.

Kyseinen mutaatio tunnistettiin jo vuonna 2011, jolloin se kyettiin yhdistämään hyaluronihapon
liikatuotantoon. Hyaluronihapon liikatuotanto aiheuttaa paksuuntuneen ja poimuksen ihon, sa-
malla lisäten riskiä koiran immuunijärjestelmän aktivoitumiselle väärällä tavalla.

SPAID-riskitesti

Ruotsin maatalousyliopisto SLU lanseerasi kesällä 2016 SPAIDin havaitsemiseen kehitetyn
DNA-testin. SPAIDin havaitseva DNA-testi on niin sanottu riskitesti. Se tunnistaa koirat, joilla
on suurin riski sairastua. Testi ei anna varmaa tietoa siitä, sairastuuko koira vai ei.

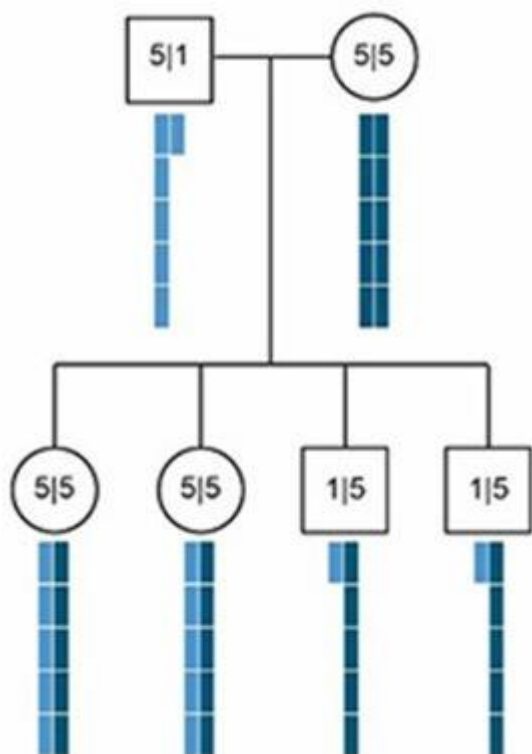
SLU:n riskitestiä tulee hyödyntää myös Suomessa. Geenitestitulokset tallennetaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmään.

Testin havaitsema mutaatio on *kopioluvun vaihtelu* (copy number variant, CNV). Testi mittaa onko koiralla ylimääräisiä kopioita kyseisestä kromosomialueesta. Normaalisti koiralla ei ole ylimääräisiä kopioita, jolloin koiran kopioluku on yksi (CNV=1). Tämä on niin sanottu normaali alleeli. Jos taas kromosomissa on useampi kuin yksi kopio testin kohteena olevasta alueesta, on kyseessä mutaatio. Shar peilla esiintyy mutaatioalleelia, jossa koiralla on yhden kopion sijasta viisi kopiota samasta geenialueesta (CNV=5).

Koska jokaisella yksilöllä on perimässään kutakin alleelia kaksi kappaletta, yksi isältä ja toinen emältä, voi shar pein genotyyppi eli perintötekijöiden muodostama kokonaisuus olla jokin seuraavista:

- Normaali (CNV=2). Koira on saanut sekä isältään että emältään yhden kopion kyseistä geenialuetta (1/1) eli koiralla ei ole mutaatioalleelia.
- Yksinkertainen kantaja (CNV=6). Koira on saanut yhdeltä vanhemmaltaan normaalin alleelin eli yhden kopion ja toiselta vanhemmaltaan mutaatioalleelin eli viisi kopiota kyseisestä geenialueesta (1/5).
- Kaksinkertainen kantaja (CNV=10). Koira on saanut mutaatioalleelin kummaltakin vanhemmaltaan (5/5).

Oheisessa kaaviossa pentueen isällä (vaaleansininen) on yhdessä kromosomissaan mutaatioalleeli ja toisessa kromosomissaan normaali alleeli (5/1 eli CNV=6). Emällä (tummansininen) taas on molemmissa kromosomeissaan mutaatioalleeli (5/5 eli CNV=10). Kaikki yhdistelmän jälkeläiset perivät tietysti emältään mutaatioalleelin, koska muuta sillä ei ole. Isältään jälkeläiset perivät joko normaalin tai mutaatioalleelin. Tilastollisesti tarkasteltuna tällaisen yhdistelmän jälkeläisistä joka toisella on kopioluku 10 ja joka toisella 6.

SPAIDin periytyminen. Lähde: Ruotsin Kennelliitto.

SPAID-testi on siis riskitesti. Shar peillä, jotka ovat mutaation yksinkertaisia kantajia (1/5 eli CNV=6), on suurempi riski sairastua kuin yksilöillä, joilla on normaali genotyyppi (1/1 eli CNV=2). Suurin riski sairastua on koirilla, joilla on kaksi mutaatioalleelia (5/5 eli CNV=10). Nämä koirat ovat saaneet 5 kopiota molemmilta vanhemmiltaan. Näiden yksilöiden riski sairastua on kahdeksan kertaa suurempi kuin koirien, jotka eivät ole kantajia (CNV=2).

KOIRAN GENOTYYPPI	TESTITULOS	SPAID-RISKI	SELITYS
EI-KANTAJA	CNV = 2 Alleelit = 1 1	Ei odoteta sairastuvan SPAIDIin	Koira ei ole SPAIDIin yhdistetyn riskialleelin ("5") kantaja. Koiralla ei ole kasvanutta sairastumisriskiä.
YKSINKERTAISEN KANTAJA	CNV = 6 Alleelit = 1 5	Riski sairastua SPAIDIin	Koira kantaa yhtä kopiota SPAIDIin yhdistetystä riskialleelistä ("5"). Koiralla on ei-kantajaan verrattuna neljä kertaa suurempi riski sairastua. Jos koira paritetaan toisen yksinkertaisen kantajan kanssa, tulee keskimäärin joka neljännessä pennusta kaksinkertainen kantaja.
KAKSINKERTAISEN KANTAJA	CNV = 10 Alleelit = 5 5	Sairastuu todennäköisesti SPAIDIin	Koira kantaa kahta kopiota SPAIDIin yhdistetystä riskialleelistä ("5"). Koiralla on ei-kantajaan verrattuna kahdeksan kertaa suurempi riski sairastua SPAIDIin.

Lähde: Ruotsin maatalousyliopisto (SLU)

SPAID-testi antaa ennusteen siitä, kuinka todennäköistä yksilön kliinisten oireiden saaminen on. Lisäksi jalostuksessa voidaan testin avulla välttää sellaisten yhdistelmien tekeminen, joi-

den jälkeläisillä on suurin riski sairastua. SPAIDIin liittyvillä jalostussuosituksilla pyritään vähentämään sellaisten koirien yleisyyttä, joilla on kopioluku 10, koska näillä koirilla on suurin vaara saada kliinisiä oireita. Olssonin ym. (2016 BMC Genomics 17: 299) tutkimuksen mukaan 82 prosentilla sairaista yksilöistä oli kopioluku 10.

Eri kopiolukujen yleisyyteen tulee kiinnittää huomiota pitkäjänteisen jalostusstrategian luomiseksi. Enemmistöllä tutkimuksissa mukana olleista shar pei -koirista on kopioluku 6 tai 10. Jalostussuositukset ovat siksi aluksi joustavia, mutta tiukkenevat ajan myötä sitä mukaa, kun populaatioon saadaan enemmän sellaisia yksilöitä, joilla on pienempi kopioluku.

- **Vähintään toisella jalostusyhdistelmän osapuolista on oltava ennen astutusta SPAID-DNA-testin tulos**
- **Koira, jolla on DNA-testillä todettu kopioluku 10 (5/5) tulee parittaa ainoastaan sellaisen yksilön kanssa, jolla on kopioluku 6 (5/1) tai 2 (1/1). Tämä tarkoittaa, ettei kahta sellaista koira, joilla on kopioluku 10, saa yhdistää.**
- **Koira, jolla on DNA-testillä todettu kopioluku 10, ei saa parittaa testaamattoman koiran kanssa.** Yhdistelmästä, jossa toisella vanhemmalla on kopioluku 10 ja toisella 6, saadaan jälkeläisiä, joilla on joko kopioluku 6 tai 10 (tilastollisesti tarkasteltuna 50 % kumpaakin). On suositeltavaa, että tällaisten yhdistelmien jälkeläiset testataan ja seuraavan sukupolven vanhempina käytetään yksilöitä, joilla on kopioluku 6. Näin toimimalla voidaan muutamassa sukupolvessa vähentää sellaisten koirien esiintymistä populaatiossa, joilla on kopioluku 10.

Pidemmällä tähtäimellä tulee välttää sellaisten yhdistelmien tekemistä, joista voi syntyä jälkeläisiä, joilla on kopioluku 10. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toisella vanhemmalla pitää olla kopioluku 2. Geneettisen pullonkaulan välttämiseksi tällaista toimenpidettä tulee kuitenkin edeltää menestyksekkäs jalostustyö, jolla on vähennetty sellaisten koirien yleisyyttä, joiden kopioluku on 6.

Jalostukseen ei luonnollisesti tule käyttää koira, jolla on kliinisiä ongelmia, kopioluvusta riippumatta.

Lähteet: Suomen Kennelliiton internetsivut www.kennelliitto.fi, Ruotsin Kennelliiton internetsivut www.skk.se

Kaikkien jalostukseen käytettävien koirien sekä jälkeläisten testaamisella ja suurimman riskin omaavien koirien karsiminen jalostuksesta päästään hitaasti siihen tulokseen, että kantaan syntyy lisää ei kantajia. Tavoite on päästä SPAID:ista kokonaan eroon, mutta tämä ei tietenkään tapahdu hetkessä, vaan vaatii sitoutumista kasvattajien sekä omistajien kesken ottaen huomioon myös ulkomailla tehdyt astutukset ja tuonnit.

SPAIDIin kuuluvat sairaudet:

- Shar pei -kuume (Familial Shar-Pei Fever, FSF)
- Amyloidoosi
- Nivel tulehdukset
- Toistuvat välikorvan tulehdukset
- Perinnöllinen hyaluronaasi (ihomusinoosi)

Sairaudet, joiden myös oletetaan olevan yhteydessä SPAIDIin:

- Aggressiiviset mastsolukasvaimet
- Allergiset ihotulehdukset
- Selluliitti (pentuiän pyoderma, pentuajan immuunijärjestelmän häiriötila)
- Streptokokin aiheuttama toksinen shokkioireyhtymä
- Imusuonitulehdus (lymfangiitti, verenmyrkytys)
- Verisuonitulehdus (vaskuliitti)
- Turvonneen kintereen syndrooma (Swollen Hock Syndrome, SHS) kuumeen kanssa tai ilman
- Tulehduksellinen suolistosairaus (IBD)

SILMÄT

Shar pei on erittäin altis tietyille silmäsairauksille kuten entropia, ektropion, trichiasis, sekä näihin läheisesti kuuluvaan diamond eye:hin. Kyse on useimmiten liioiteltujen piirteiden (runsaat ihopoimut) aiheuttamasta ongelmasta, josta voidaan päästä eroon oikeilla jalostusvalinnoilla. Jos ihopoimuja joudutaan operoimaan, kyse on liioitellusta piirteestä, jonka takia yksilö ei ole kelvollinen jalostukseen (Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma kohta 3.4.1).

Entropion

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiksi sisään, eikä siten viemäriä kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), jolloin alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisääнкиertymää.

Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina ovat tällöin kyynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidempään jatkuva sarveiskalvon ärsytystila johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

Silmäluomen sisäänpäin kiertymä on shar peilla yleisin silmäsairaus. Sen esiintyvyys kattaa n. 50% kaikista silmätutkituista ja näistä 47%(24/51) ovat joko vakavia tai kohtalaisia kiertymiä ja 53% (27/51) lieviä. Kirurgisesti operoituja koiria ei saa käyttää jalostukseen, eikä kahta samaa silmäsairautta omaavaa koiraa tule yhdistää keskenään (ECVO).

Pennut ja entropia

Shar pein pennuilla on tyypillisesti paljon poimuja niiden ensimmäisinä elinviikkoina. Shar pein entropia johtuu yleensä hyaluronin liiallisesta kertymisestä silmäluomiin tai raskaista poimuista päässä, ja silloin luomiin joudutaan laittamaan eläinlääkärin toimesta väliaikaiset aputikit tai haavaniitit. Tämä toimenpide estää verkkokalvo vaurioiden synnyn.

Kennelliiton yleisen jalostusstrategian mukaisesti operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Ektropion / makroblepharon

Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Pahimmillaan luomiraot ovat niin suuret, että ala- ja yläluomi ovat keskeltä uloskiertyvät ja reunoilta sisäänkiertyvät. Tällöin luomien rakenne muistuttaa timanttia ja siitä käytetäänkin *diamond eye* -nimitystä.

Pään suuri koko, ”numeroa liian suuri iho”, isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhdan, jolloin silmäluomen reunat eivät enää asetu sievästi silmää vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV-säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin.

Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertävä (ektropion), mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä, aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Samoin kuin entropion / trichiasis -koiria, lieviä ektropion / makroblepharon -diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen sellaisen parituskumppanin kanssa, jolla ei ole todettu samaa silmäsairautta. Vakavia tapauksia ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan.

Trichiasis

Trichiasis eli luomen/naaman karvojen osuminen silmään, *medial caruncular trichiasis*, on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenänpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja ihokarvat suuntautuvat silmään.

Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (*nasal fold trichiasis*). Karvat aiheuttavat samanlaisia oireita kuin entropion. Mikäli karvat osuvat sarveiskalvoon, kuten yleensä nenäpoimutapauksissa, ne aiheuttavat usein vakavampia oireita, kuin osuessaan vain sidekalvoon. Karvan laatu vaikuttaa oireiden vakavuuteen. Paksut jäykät lyhyet karvat aiheuttavat enemmän vahinkoja kuin hennot ja ohuet karvat. Entropion ja trichiasis todetaan hyvin usein yhtä aikaa.

Ongelman vakavuutta kuvannee parhaiten oireiden vakavuus. Mikäli kiertymä on lievä / karvoitus vähäistä, se toki todetaan, mutta hoitotoimenpiteitä ei välttämättä tarvitse tehdä. Vakavat tapaukset tulee aina hoitaa kirurgisesti, sillä niiden aiheuttamat vahingot ovat kivuliaita ja pahimmillaan näkökykyä uhkaavia (sarveiskalvon haavaumat, pigmentoituminen). Virallisessa silmätarkastuskaavakkeessa tutkija toteaa vaivan, aiheutti se oireita tai ei, ja parhaansa mukaan pyrkii luokittelemaan vaivan vakavuuden.

Trichiasis on shar pein toiseksi yleisin silmäsairaus.

Lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi tulee valita vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Vakavia tapauksia (kirurgista hoitoa vaativat tai näkökyvyltään heikentyneet) ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan.

(entropion, ektropion ja trichiasis, lähde: <https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>)

PPM

PPM (*persistent pupillary membranes*) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM -rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne "piiloutuvat" värikalvon poimuihin.

Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn. Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voi käyttää jalostukseen. Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen.

Shar peilla on 2009-2019 syntyneistä ja tutkituista 8kpl PPM-esiintymiä. Ensimmäiset on todettu 2012. lähde: <https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>)

Glaukooma (viherkaihi, silmänpainetauti)

Glaukoomassa silmänunan sisäinen paine on kohonnut. Se voi olla joko primaarinen tai sekundaarinen.

Shar peilla kaihi ilmenee usein sekundaarisena ja johtuu mykiön irtoamisesta eli luksaatiosta. Silmän linssi eli mykiö voi irrota ulkoisen vamman seurauksena tai silmää koossa pitävien sidekudosten heikkouden vuoksi. Oireita ovat turvonnut, kivulias silmä, samea sarveiskalvo, silmän verisuonten vauriot ja näkökyvyn häiriöt. Glaukooma johtaa usein sokeutumiseen lääke- tai kirurgisesta hoidosta huolimatta.

Vilkkuluomen esiin työntyminen (kirsikkasilmä, cherry eye)

Cherry eye -nimitystä käytetään vilkkuluomen rauhasen laskeutumisesta. Vilkkuluomen toiminta vastaa tuulilasinpyyhkijää ja sijaitsee silmän sisäkulmassa. Vilkkuluomessa on kyynelrauhanen, joka vastaa noin puolesta silmän kyynelnesteen tuotannosta. Joskus nuorella pennulla rauhasta paikallaan pitävä sidekudos rikkoutuu ja rauhanen nousee vilkkuluomen päälle aiheuttaen silmäkulman turpoamisen. Kirsikkasilmä ei ole kivulias ja siitä ei ole yleensä muuta haittaa, kuin näön häiriytyminen. Eläinlääkäri ompelee rauhasen takaisin paikalleen. On syytä huomioida, että tämä vaiva vaikuttaa usein molempiin silmiin.

Äkillisesti ilmenevä verkkokalvon rappeuma, SARDS (sudden acquired retinal degeneration syndrome)

Pääasiallinen kliininen oire on äkillinen sokeus. Tauti on peruuttamaton, eikä sille ole hoitokeinoja. SARDS ilmenee useimmin keski-ikäisillä nartuilla, ja se saattaa olla yhteydessä Cushingin** tautiin.

Taulukko 7. Silmätutkimukset 2009-2019 syntyneistä

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2009	54	2	4%	1	50%

2010	35	1	3%	0	0%
2011	34	6	18%	2	33%
2012	30	7	23%	0	0%
2013	30	7	23%	2	29%
2014	50	14	28%	5	36%
2015	32	5	16%	3	60%
2016	30	9	30%	2	22%
2017	49	14	29%	5	36%
2018	14	4	29%	3	75%
2019	26	11	42%	3	27%

Taulukko 8. Silmätutkimustulokset 2009-2019 syntyneistä

Diagnoosi	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	1
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	25
Keratiitti, todettu	1
Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, todettu	6
PPM, iris-iris, todettu	6
PPM, iris-kornea, todettu	2
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, epäilyttävä	1
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen (entropia), todettu	51
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	10
Silmämuutosten vakavuus, lievä	27
Silmämuutosten vakavuus, vakava	14
Trichiasis, todettu	12

POLVILUMPION SIJOILTAANMENO (luxating patellas)

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat.

Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatesaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi

myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. Huomioithan, että patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan.

Arvostelussa käytetään Putnamin asteikkoa. Luksaatio voi olla mediaalinen tai lateraalinen (tai molempia):

0	Polvilumpio ei luksoidu.
Aste 1	Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja patella saadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.
Aste 2	Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan raajan ollessa ojennettuna. Lumpio luksoituu polvea koukistettaessa tai rotatoitaessa (kierrettäessä) ja pysyy poissa telaurasta kunnes se asetetaan takaisin paikoilleen. Sääriluun (tibia) yläosa on kiertynyt jopa 30 astetta sisäänpäin (pienet koirat).
Aste 3	Polvilumpio on yleensä luksoituneena. Lumpio saadaan asetettua tilapäisesti paikoilleen. Sääriluun yläosa on kiertynyt jopa 30–60 astetta.
Aste 4	Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan, eikä se pysy telaurassa ilman leikkausta. Sääriluun yläosa kiertynyt jopa 90 astetta.

(lähde: <https://www.kennelliitto.fi/>)

Shar peilla ongelma ilmenee yleensä lumpion siirtymisenä takajalan sisäpuolelle. Tilaa pahentaa usein reiden lihasten lumpioon kohdistama epänormaali veto. Tämä voi johtua takajalkojen luiden kaareutuneesta muodosta. Lisäksi tähän voivat vaikuttaa takajalkojen puutteelliset kulmaukset (suorat tai yliojentuneet kintereet). Rakenne on yhteydessä myös polvilumpion sijoiltaanmenoon. Kinner saattaa taipua eteenpäin, kun koira kävelee. Vuosina 2011-2020 syntyneistä 317 shar peista on patellatuloksia 97kpl, vuosittain keskimäärin 31%, joista 93% on patellatuloksella 0, 1-astetta 3%, 2-astetta 5% ja 4-astetta 1%.

Polven ristisiteen repeäminen (anterior cruciate ligament rupture)

Nivelside tasapainottaa polviniveltä edestakaisessa suunnassa. Se voi revetä, jos polveen kohdistuu suurta painetta, varsinkin silloin kun nivel on taipunut. Tämä voi tapahtua esimerkiksi, kun koira kääntyy nopeasti ja jalka luiskahtaa ulospäin. Shar pei näyttäisi olevan altis tämän tyyppiselle vammalle johtuen edellä kuvatuista rakenteellisista seikoista Kirurginen hoito on välttämätön, kun ristiside vaurioituu. (Lähde: ELT Anu Lappalainen)

Kintereen yliojentuminen, ts. kinnernivelen suoruus

Joskus yhteydessä polvilumpion sijoiltaanmenoon. Näissä tapauksissa kinner taipuu eteenpäin, kun koira kävelee. Tämä voi johtua kinnernivelen nivelsiteiden löysyydestä. Tila voi johtaa kinnernivelen aikaiseen rappeutumiseen tai rajoittaa liikunnan sietämistä.

Lihasten/nivelsiteiden/jänteiden nyrjähdykset ja revähtymät

Pehmytkudosvammojen oireena on, ettei koira aseta painoaan loukkaantuneelle raajalle. Nyrjähdyksiä ja revähtymiä on monia eriasteisia eri paikoissa, ja niiden paranemisaika vaihtelee. Niitä voidaan hoitaa liikunnan rajoittamisella, särkylääkkeillä sekä mm. kylmällä tai lämpimällä

kääreellä riippuen siitä, onko vaiva akuutti vai krooninen. Jos nyrjähdystä tai revähtymää epäillään, vain eläinlääkäri voi vamman tutkia ja tehdä diagnoosin. Nyrjähdysksiä ja revähdysksiä voidaan välttää huolehtimalla koiran kunnosta riittävän liikunnan avulla, verryttelyllä ennen suorituksia. Liikunnan ja rasituksen määrä tulisi pitää tasaisena.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

IHOTAUDIT

Iho on shar pein ongelmallisimman alue. Infektiosairauksille altistavia koirien anatomisia piirteitä, kuten ihon liiallista poimuuntumista, tulee kitkeä jalostuksesta. Iho voi reagoida sairauksiin vain rajoitetussa määrin, joten monilla ihosairauksilla voi olla samanlaiset oireet. Koira voi sairastaa useampaa sairautta samaan aikaan ja nämä saattavat vaatia päällekkäisiä hoitoja.

Atooppista, iho-ongelmaista koira ei saa käyttää jalostukseen, sillä ihovaivat periytyvät voimakkaasti. Asia liittyy paitsi koirien hyvinvointiin, myös antibioottien vastustuskyvyn lisääntymiseen, antibioottiresistenssiin.

Allergiset ihosairaudet

Tulehdukset ja iho-ongelmat

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet.

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koira ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi iholla ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikko-koirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympäritys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla

on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergia-vasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saaneerausavulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittäväan lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito. (Lähde: www.kennelliitto.fi ELL Nina Mahlanen)

Pyoderma tai ihon bakteeri-infektiot

Pyoderma tai ihon bakteeri-infektiot ovat suhteellisen yleisiä shar peilla. Infektiot voivat olla joko ensisijaisia tai toissijaisia. Ensisijaiset infektiot aiheutuvat yleensä piilevistä vastustuskyvyn ongelmista, kuten IgA:n puutteesta tai immuunijärjestelmän häiriöistä, joita rodulla tiedetään olevan. Toissijainen pyoderma on yleensä hankaloittava tekijä allergisissa sairauksissa, punkkien aiheuttamissa sairauksissa, kilpirauhasen vajaatoiminnassa, ihon sienitulehduksissa jne. Hoitona käytetään silloin tällöin pitkiäkin antibioottikuureja. Jotkin koirat tarvitsevat jatkuvia pieninä annoksina annettavia tai säännöllisiä kuuriluontoisia antibioottihoitoja toistuviin bakteeri-infektioihin. Uudet hoitomuodot pohjautuvat immunomodulaattoreihin, jotka edistävät immuunijärjestelmän toimintaa ihotulehduksia vastaan.

Ihomusinoosi (cutaneous mucinosis), hyaluronaasi

Ihomusinoosi on hyaluroinihapon liikatuotannon aiheuttama oireyhtymä. Hyaluronihapon liikatuotanto aiheuttaa paksuuntuneen ja poimuisen ihon, samalla lisäten riskiä koiran immuunijärjestelmän aktivoitumiselle väärällä tavalla. Ylimääräiset ihopoimut aiheuttavat rodun koirille myös silmäongelmia.

Ihomusinoosi näkyy rakkoina tai nestekeräytyminä etenkin jaloissa, kaulan alla ja kupeilla. Kertymät voidaan puhkaista, jolloin niistä valuu tahmeaa, kirkasta nestettä, musiinia. Musiini voi kerääntyä myös syvemmälle ihonalaisiin kerroksiin ja muodostaa pysyviä ryppyjä tai laskoksia. Jos koiran iho syystä tai toisesta kutiaa, se voi raapia rakot auki, mistä voi aiheutua pinnallinen ihotulehdus eli hot spot. Jos ihopoimuja joudutaan operoimaan, kyse on liioitellusta piirteestä, jonka takia yksilö ei ole kelvollinen jalostukseen. (lähde: www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/)

Talivuoto (seborrea)

Seborrea on ihotauti, jolle on tyypillistä rasvainen, usein hilseilevä turkki ja paha haju. Seborrea alkaa usein jonkin muun ihotaudin seurauksena, kuten bakteeri-infektion, syyhy- tai sikari-punkin tai atopian. Sitä pyritään yleisimmin kontrolloimaan ongelmaan parhaiten soveltuvilla terva- tai rikkipitoisella shampoopesuilla.

Shar pei -syndrooma

Shar pei -syndrooma syntyy, kun ihopoimuissa olevat karvat hierovat ihoa ja aiheuttavat kutinaa ja ärsytystä. Se näyttää samanlaiselta kuin muutkin rodulla esiintyvät ihosairaudet. Shar pei -syndrooma diagnosoitiin päädytään vasta sitten, kun kaikki muut mahdollisuudet on suljettu pois. Sairauteen ei ole hoitoa. Ihopoimut sinänsä eivät yleensä aiheuta shar peille ensisijaisia ihosairauksia. Poikkeuksena kuitenkin ovat ylimääräiset ihopoimut kintereissä, jotka altistavat karvanlähdölle näillä alueilla kitkasta tai hankauksesta johtuen. Näyttää myös siltä, että karvatuppien toiminta vähenee ja vähitellen lakkaa näillä alueilla. Karvatuppien määrä voi myös harveta johtuen musiinikeräytymistä, mistä aiheutuu karvan harvenemistä.

Hot spot, akuutti märkivä ihottuma (pyotraumatic dermatitis)

Shar peilla esiintyy hot spot kohtuullisen yleisesti. Hot spot on monesti seurausta allergiasta, kirpuista, sekä erilaisista bakteerien aiheuttamista ihotulehduksista, jotka taas ovat rodulle tyyppillisiä sen poimuksen ihon vuoksi. Ihon rikkoontuminen raapimisen vuoksi voi johtaa hot spotin kehittymiseen.

Hot spot esiintyy iholla yleensä pinnallisina kosteina ja rupisina kohtina. Alkuperäinen sairaus on hoidettava ja sairastuneet ihoalueet on pidettävä puhtaina ja kuivina.

HENGITYSTIET

Shar pei luokitellaan lyhytkalloiseksi (brakykefaaliseksi) roduksi, joka on rakenteeltaan samanlainen kuin bulldoggi, bokseri ja muut lyhytkuonoiset rodut. Tästä sekä myös hengitysteiden ihonalaiskudoksen turpeudesta johtuen rodulla esiintyy myös lyhytkalloisten ylähengitysteiden ahtautta (BOAS, brachycephalic airway obstruction syndrome). Tämän vuoksi shar pei on myös herkkä kuumuudelle ja altistuu helposti lämpöhalvaukselle.

KORVAT

Shar pei on altis erilaisille korvatulehduksille pienten ja tiiviiden korvakäytäviensä ansiosta, joissa on yleensä puutteellinen ilmanvaihto. Yleisimmät tulehdukset ovat hiiva ja erilaiset bakteerit tai kummatkin yhtä aikaa.

Korva- ja ihotulehdukset vaativat usein pitkiä, toistuvia antibioottikuureja ja näihin tulehduksiin liittyy usein vastustuskykyisiä bakteereja. Toistuville tulehduksille altistavia piirteitä tulee pikaisesti vähentää kaikissa roduissa vastustuskykyisten bakteerikantojen kehittymisen estämiseksi.

Stenoosi, ahtauma

Monella shar peilla on tavallista ahtaammat korvakäytävät, mikä voi vaikeuttaa korvan normaalia puhdistusta ja hoitoa.

Muita chinese shar pei club america:n luetteloimia sairauksia ja vikoja, jotka löytyvät omistajan oppaasta ja on tavattu Suomessa:

SUU

Shar pein suuhun ja kuonoon liittyy useita ongelmia:

Purenta

Rotumääritelmä edellyttää leikkaavaa purentaa. Yleinen ongelma on yläpurenta, jossa yläetuhampaat tulevat liikaa alaetuhampaiden päälle jättäen hampaiden väliin raon. Tämä rako voi vaihdella muutamasta millimetristä pariin senttiin. Vahvaa yläpurentaa kutsutaan papukaijapurenaksi. Yläpurenta ei aiheuta koiralle suuria ongelmia. Monet kasvattajat ajattelevat mielellään yläpurentan johtuvan kireästä huulesta, josta enemmän jäljempänä. Olisi kuitenkin hyvä pitää mielessä, että alahuulen pehmytkudoksen aiheuttama paine ei estä alaleuan luun kehittymistä. Alahuuli voi kuitenkin aiheuttaa sen verran painetta, että alaetuhampaat kulmautuvat taaksepäin. Tässä tapauksessa alaetuhampaiden juuret ovat silti linjassa yläetuhampaiden kanssa. Normaalisissa purennassa alakulmahampaan kärki sijoittuu reunimmaisena yläetuhampaan ja yläkulmahampaan väliin. Jos alaleuka ei ole kehittynyt normaalisti, hammas ei ole edellä kuvatulla paikalla.

Kireä huuli

Alahuuli kääntyy alaetuhampaiden päälle. Moni eläinlääkäri käyttää nimitystä kireä huuli vain niistä tapauksista, joissa alahuuli vaikeuttaa syömistä ja siten aiheuttaa koiralle ongelmia. Useimmilla koirilla tästä ei kuitenkaan koidu mitään vaikeuksia. Kireä huuli liittyy usein ns. papukaijapurentaan.

SYDÄN JA VERISUONET

Sydän- ja verisuonisairaudet eivät ole rodulle tyypillisiä.

RUOANSULATUS

Suolistotulehdus, IBD (inflammatory bowel disease)

IBD on immunologisen toiminnan muutoksesta johtuva tulehdussolujen ylen määräinen kertyminen suoliston seinämään aiheuttaen koiralle kroonisen tulehdustilan suolistossa. Syytä tulehdustilan käynnistymiseen ei tunneta vaikkakin siihen liittyviä altistavia tekijöitä on tunnistettu. Altistavina tekijöinä pidetään perintötekijöitä, ikää, ympäristötekijöitä, ruokavaliota, virusperäisiä tulehduksia, suoliston bakteerikantaa tai -loisia. Oireet riippuvat tulehtuneesta paikasta; niitä voivat olla pitkäkestoinen oksentelu, ripuli ja verensekainen ja limainen uloste. Koska ruoka ei imeydy eikä sula kunnolla, koira yleensä myös laihtuu. Paksuuntunut suoli ei pysty tuottamaan ruokaa sulattavia entsyymejä eikä imeyttämään ruoka-aineita, jolloin koira kuihtuu. Diagnoosia varten suolistosta otetaan koepaloja. Hoitosuunnitelma pohjautuu ruokavaliioon ja puolustusvastetta hillitseviin lääkkeisiin. (lähde: www.evidensia.fi)

IBD, eli ärtyvän suolen oireyhtymä tai tulehdukselliset suolistosairaudet ja myös yliherkkyyksiä esiintyy joskus samanaikaisesti, ja usein kummankin oireet ovat samanlaiset. Oireyhtymällä tarkoitetaan useiden eri oireiden ilmenemistä samanaikaisesti. Oireilu ja niiden voimakkuus voivat vaihdella päivästä ja viikosta toiseen. Ajoittain saattaa esiintyä myös täysin oireettomia jaksoja. Yliherkkyyksiä voi kehittyä koiralla, joka on ollut epäsojivalla ruokavaliolla useita kausia tai jopa vuosia. Hoidossa ruokavaliota vaihdetaan hypoallergeeniseksi.

(Lähde: <https://evidensia.fi/>)

Rauhassyöpä (adenokarsinooma)

Shar peilla tavataan tavallista enemmän adenokarsinoomaa, joka on ohutsuolen pahalaatuinen kasvain. Rodun alttius FSF:lle voi olla herkistävä tekijä. Karsinooman oireet voivat olla vaikeasti huomattavissa tai se voi olla lähes oireeton, joten sairauden havaitseminen vaatii tarkkuutta. Oireet kuten oksentelu ja vatsakivut voivat liittyä suolitukokseen, toisinaan ne taas ovat hyvin samankaltaiset kuin IBD:ssä. Diagnoosi tehdään yleensä leikkauksella.

Amyloidoosi

Amyloidoosissa väärin laskostuneista proteiineista muodostuvia amyloidisäikeitä kertyy lähes mihin tahansa elimeen muodostaen heterogeenisen tautiryhmän. Oireet ovat erittäin vaihtelevia ja harvoin yhdelle amyloidoosin tyyppille spesifisiä. Maksan massiivinen amyloidi-infiltraatio aiheuttaa maksan vajaatoimintaa. Pernal amyloidoosi voi vähitellen johtaa hyposplenismiin. Lisämunaisten amyloidi-infiltraatio saattaa johtaa hypoadrenalismiin, ja amyloidi-infiltraatio voi suurentaa kilpirauhasta, mutta seurauksena on vain harvoin hypotyreoosi. Sydämen vajaatoimintaa ja neuropatiaa esiintyy harvoin. Sydänsairaus on mainittu SKL:n kuolinsyytilastossa 3%:lla.

Amyloidoosi voi olla hankinnainen tai perinnöllinen. Sitä esiintyy mm. pitkäaikaisten tulehdussairauksien, infektioitautien ja eräiden syöpien yhteydessä. Shar peilla amyloidoosi esiintyy usein familiaalin shar pei-kuumeen (FSF) vaikutuksesta. Tarkemmin määrittelemätöntä amyloidoosia esiintyy arviolta n. 2,6%:lla (jtj; kuolinsyytilasto).

Munuaisten amyloidoosi

Amyloidoosi munuaisissa on kroonisen vajaatoiminnan komplikaatio. Havaittuja oireita, joiden tulisi herättää epäily amyloidoosista, ovat painon lasku, väsymys, proteinuria, munuaisten vajaatoiminta, kardiomyopatia, ruoansulatusoireet, maksan suurentuminen, neuropatia, erilaiset tulehdustilat sekä ihomuutokset. Munuaisten vajaatoimintaa 6,2%:lla (jtj; kuolinsyytilasto).

(lähteet: Kau 1997, Circulation 1991, Westermarck ja Stenkivist)

Maksan amyloidoosi

Amyloidoosia voidaan tavata myös maksassa, vaikka se onkin harvinaisempaa. Oireet ovat kuten muissa maksasairauksissa, ja ne voivat olla heikkoja ja epämääräisiä. Esimerkiksi maksan reaktio kuumeeseen ja akuutin vaiheen proteiinien, erityisesti SAA:n, syntyminen ja erittäminen voi olla akuutimpaa joillakin koirilla, mistä seuraa amyloidin nopea kerääntyminen. Toisilla koirilla reaktio kuumeeseen taas voi olla kroonisempi, minkä takia amyloidia kerääntyy hitaammin. Edistyneissä tapauksissa voi esiintyä keltatautia (icterus) tai silmänvalkuaisten, ikenien ja ihon keltaisuutta johtuen bilirubiinin kiihtyneestä erityksestä. Diagnoosi tehdään virtsakokeesta, maksan veriarvoista ja koepalasta. (lähteet: Jeff Vidt, DVM, <https://fi.petsoundness.com/>)

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyroidismi)

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi) johtuu liian alhaisesta kiertävien kilpirauhashormonien määrästä. Kilpirauhasen vajaatoiminta on koiran yleisin sisäerityssairaus. Se on autoimmunisairaus, jolla on geneettistä taustaa. Kilpirauhasen vajaatoiminnan taustalla on tavallisimmin immunologinen kilpirauhasen tulehdusreaktio, lymfosytaarinen tyreoidiitti.

Kilpirauhasen vajaatoiminta vaikuttaa olevan rodulla kohtalaisen yleinen. Kliiniset oireet kehittyvät, kun noin 75 % kilpirauhashäädöstä on tuhoutunut, joten sairaus on voinut olla olemassa kuukausia tai vuosia ennen oireiden puhkeamista. Riskiroitujen yksilöt voivat sairastua muita nuorempina, mutta vajaatoiminta on harvainen alle kahden vuoden ikäisillä koirilla. Kilpirauhashormonia tarvitaan kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen. Siksi vajaatoiminnan oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten uneliaisuus, lihavuus ja liikunnan siedon aleneminen, ovat yleisimmät. Lähes yhtä paljon esiintyy iho-oireita, kuten karvapeitteen ohenemista, kaljuutta ja huonokuntoisuutta sekä ihon tummumista, seborreaa ja pinnallisia ihotulehduksia. Edellä mainittuja harvemmin esiintyy hermostollisia, silmiin, sydämen toimintaan, käyttäytymiseen, lisääntymiseen tai ruoansulatuskanavan toimintaan liittyviä oireita.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen.

(Lähde: www.kennelliitto.fi/)

IHOKASVAIMET

Neoplasma

Ihon kasvaimet ovat kohtalaisen tavallisia shar peilla. Tärkeintä on diagnosoida, onko kysymyksessä hyvän- vai pahanlaatuisen kasvain. Yleensä eläinlääkäri voi ottaa kasvaimesta ohutneulanäytteen ja tutkia kasvainsolut. Syöttösolukasvaimet (mast cell tumors) ovat melko yleisiä

ja antavat aiheutta huoleen. Nämä kasvaimet tuntuvat olevan erittäin aggressiivisia shar peilla, ja niiden kirurginen poistaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on suositeltavaa.

Histiosytoomat (kudoskasvaimet) ovat hyvänlaatuisia kasvaimia ja ovat myös hyvin tavallisia rodulla. Niitä esiintyy kaikenikäisillä koirilla, ja ne ilmestyvät tavallisimmin päähän ja raajoihin. Muita yleisiä kasvaimia ovat lipoomat eli rasvakeräytymät ja musinoomat eli ihonalaiset neste-keräytymät, jotka voivat näyttää kasvaimilta. Musinooma liittyy rodun tyypilliseen poimukseen ihoon.

IMMUUNIJÄRJESTELMÄ

FSF (Familiar shar pei fever) Shar pei -kuume

Immuunijärjestelmän muodostavat monet elimet kuten kateenkorva (thymus), perna, imusolmukkeet ja eri solut, kuten imusolut (lymfosyytit), isot syöjäsolut (makrofagit) ja suurikokoiset veren valkosolut (monosyytit), sekä kemialliset tiedonvälittäjät, joita kutsutaan sytokiineiksi. Tämä järjestelmä toimii suojellakseen koira bakteeri-, sieni- ja virustartunnoilta ja tunnistaa itsen vieraasta. Immuunijärjestelmä tunnistaa vieraat ainekset ja käynnistää häätöjärjestelmän. Joskus järjestelmä toimii väärin, ja seurauksena on immunologinen, ts. immuunivälitteinen sairaus. Shar peillä tähän altistaa poimuksen ihon aiheuttava mutaatio, joka aiheuttaa rodulla mm. SPAID-oireyhtymää.

Shar pei on altis tietyille tyypillisille immunologisille sairauksille, etenkin familiaalille eli suvuitain esiintyvälle shar pei -kuumeelle (familial shar pei fever, FSF). FSF tunnetaan myös nimillä kinnerkuume tai kintereen turvotussyndrooma. Noin joka toisella tartunnan saaneella koiralla esiintyy kivuliasta, kuumeista turvotusta joko toisessa tai molemmissa kintereissä. On muistettava, että monella shar peilla on musiini(neste)keräytymiä kintereissä tai nilkoissa (sukat), mitä ei pidä sekoittaa FSF:ään.

FSF näyttää olevan koiraversio ihmisten sairaudesta nimeltä familiaali välimeren kuume (Familial Mediterranean Fever, FMF). Noin 25 % FMF:ään sairastuneista ihmisistä kärsii munuaisten amyloidoosista, joka johtaa kuolemaan, koska munuaiset eivät toimi. Amyloidit ovat stressiproteiineja, jotka normaalisti poistuvat virtsan mukana. Shar peilla amyloidit kuitenkin kerääntyvät munuaisia ympäröiville alueille ja tukehduvat munuaiset. Samalla tavalla amyloidit voivat kerääntyä muita elimiä kuten maksaa, pernaa ja keuhkoja ympäröiville alueille. -FSF ei ole amyloidoosi ja FSF-koira ei välttämättä sairastu amyloidoosiin, mutta sairastumisen riski on korkea.

Sairaudella on geneettinen tausta ja sen oletetaan periytyvän autosomaattisena resessiivinä. FSF-koiria ei tulisi käyttää jalostukseen. Toisinaan FSF-kohtaus voi johtaa streptokokin aiheuttamaan toksiseen oireyhtymään (STSS) tai oireyhtymän aiheuttama kuume voidaan sekoittaa FSF:ään.

Immunologinen munuaiskerästen tulehdus (immune-mediated glomerulonephritis)

Immunologinen munuaiskerätulehdus edustaa noin 70% shar pein munuaissairauksista. Sairaus aiheuttaa tyypillisesti virtsan proteiinin voimakasta vähentymistä. Tämän lisäksi veren albumiinitaso laskee voimakkaasti. Munuaiskeräinen (glomerulus) on munuaisten suodattin: toimissaan normaalisti se estää proteiinien (albumiinin) suodattumisen virtsaan. Veri- ja

virtsakokeen lisäksi tarvitaan virtsan proteiini-/ kreatiinitason määrittäminen, jotta voidaan todeta, onko virtsan proteiinitason lasku epänormaalia. Pitkän tähtäimen ennuste on epävarma ja saattaa sisältää vähän valkuaisaineita sisältävän ruokavalion lääkehoidon tukena. Munuaisista otettavat koepalat ovat hyödyksi lääkehoidon suunnittelussa munuaissairauksissa, mutta koepala tulisi ottaa sairauden alkuvaiheessa. Säännölliset virtsakokeet ovat kriittisen tärkeitä munuaissairauksien toteamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Virtsakoe on jopa tarkempi kuin munuaisista otettu verikoe.

Cushingin tauti (hyperadrenocorticism)**

Cushing aiheuttaa kehon glukokortikoidien ylituotantoa. Lisämunuainen tuottaa tätä hormonia. Vain noin 20 % sairastapauksista johtuu lisämunuaisiin kohdistuvista sairauksista (kasvaimet). Loput 80% johtuvat kasvaimista aivolisäkkeessä. Aivolisäkkeen kasvaimet aiheuttavat ACTH: liikatuotantoa. Se on hormoni, joka stimuloi lisämunuaisien glukokortikoidituotantoa. Näkyvät oireet ovat vatsan turpoaminen, kasvanut ruokahalu ja liikalihavuus, ihon ohentuminen, sairaudelle ominaiset muutokset rutiininomaisissa laboratoriotuloksissa ja koira juo paljon tavallista enemmän, mistä aiheutuu lisääntynyt virtsaamistarve. Taudin määrittämiseksi tarvitaan erityinen testaus ja tautia hoidetaan asianmukaisella lääkityksellä.

Addisonin tauti

Addisonin tauti on glukokortikoidien puutostila, joka johtuu lisämunuaisien surkastumisesta. Oireisiin kuuluvat laihtuminen, yleinen heikkous ja ruoansulatuksen oireet kuten oksentaminen ja ripulointi. Diagnoosia varten tutkitaan veren elektrolyytit ja koiralle tehdään ACTH-stimulaatiotesti. Sairaus on hoidettavissa, mutta se on krooninen, eli hoito kestää koiran koko loppuelämän.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 9. Shar pein yleisimmät kuolinsyyt Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä (tilasto otettu 23.3.2022). Tilastossa ovat kaikki koirat, joiden omistaja on merkinnyt koiralle kuolinpäivän Kennelliiton järjestelmään.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	3 vuotta 4 kuukautta	2
Iho- ja korvasairaudet	3 vuotta 3 kuukautta	5
Immunologinen sairaus	5 vuotta 9 kuukautta	7
Kasvainsairaudet, syöpä	7 vuotta 9 kuukautta	27
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	4 vuotta 0 kuukautta	3
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	4 vuotta 9 kuukautta	6
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	4 vuotta 8 kuukautta	4
Luusto- ja nivelsairaus	2 vuotta 1 kuukautta	3
Muu sairaus, jota ei ole listalla	6 vuotta 0 kuukautta	16
Selkäsairaus	6 vuotta 10 kuukautta	2
Sydänsairaus	12 vuotta 1 kuukautta	2
Tapaturma tai liikennevahinko	3 vuotta 8 kuukautta	9
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	11 vuotta 6 kuukautta	18
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	4 vuotta 6 kuukautta	6
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	6 vuotta 6 kuukautta	19
Kaikki yhteensä	6 vuotta 8 kuukautta	129

Yleisimpinä kuolinsyinä tilaston mukaan ovat kasvainsairaudet, syöpä (21%). *Muu sairaus, jota ei ole listalla* sisältää kuolinsyinä mm. munuaisten vajaatoiminnan 6,2%:lla (8) ja määrittämättömänä amyloidoosin 2,3%:lla. Keski-ikä menehtyneillä on 5 vuotta. *Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu* on valitettavan iso osuus, lähes 15%, kuolinsyytilastossa. Luusto- ja nivelsairauksien osuus on tilastossa näkyvää isompi, kaikkineen 3,9%, sillä polvisairauksia ei ole kirjattu tähän ryhmään vaan lisätietoihin, joissa yksi ei-virallisesti lausuttu 3/3. Immunologisista sairauksista shar pei -kuume on merkitty 4,7%:lle, joista osa on lisätietokentässä mm. *muu sairaus* sekä *luusto- ja nivelsairauksien* yhteydessä. Hermostolliset sairaudet ovat epilepsiaa. Sydänsairauksia esiintyy myös ”*muu sairaus*” -yhteydessä 3 koiralla sekä kahdella hyvin iäkkäänä menentyneellä. Läppäsairautta on kuitenkin mainittu esiintyvän, joten sen tilannetta on seurattava.

Vanhuuteen kuolleet koirat ovat eläneet keskimäärin 11 vuotta 6 kuukautta. Kuolinsyytilastoon ilmoitettujen koirien keskimääräinen elinikä on 6 vuotta 8 kuukautta, mikä tarkoittaa, että rodun yksilöt ovat tyypillisesti kuolleet erilaisiin elinikää selvästi alentaviin sairauksiin. Viisi vuotta sitten tehdystä listauksesta keskimääräinen elinikä on noussut 1 v. 4 kuukautta.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko v.2011-2021 on ollut 4-5 pentua. Urokset astuvat useimmiten luonnollisesti ja ongelmitta. Yleisesti ottaen nartut tiinehtivät hyvin ja synnyttävät normaalisti ja hoitavat pennut hyvin.

Yksittäisiä heikkopolttoisia narttuja esiintyy, mutta rodussa tämä ei ole yleisesti ongelma. Yleensä nartut myös synnyttävät ilman ongelmia. Keisarinleikkaukseen joudutaan turvautumaan ani harvoin.

Nartut hoitavat yleensä pentunsa itsenäisesti, niillä on riittävästi maitoa eikä lisäruokinnan tarvetta ole ensimmäisten viikkojen aikana.

Yksittäisiä kuolleita pentuja syntyy, mutta ne ovat harvinaisia. Yleensä syntyneet pennut ovat terveitä eikä myöskään ensimmäisten viikkojen aikana pentuja kuole. Pentukuolleisuudesta ei ole tilastoa saatavilla.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Synnyttäisistä vioista, epämuodostumista tai silmäluomien tikkaamisen/nitomisen tarpeen määristä ei ole tilastotietoa saatavilla.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Rodun poimuista ihoa säätelee sama mutaatio, joka aiheuttaa rodun tyypilliset terveysongelmat: SPAID-oireyhtymään kuuluvat amyloidoosin, ihomusinoosin sekä ihon, korvien ja nivelten erilaiset tulehdussairaudet. SPAIDin arvellaan altistavan rodun yksilöitä myös muille sairauksille, esimerkiksi aggressiivisille syöttösolukasvaimille. Lisäksi ihopoimut aiheuttavat rodulle tyypillisiä silmäongelmia, kuten luomien kiertymisiä ja sitä kautta sarveiskalvoaavoja. Ihomusinoosin aiheuttama turvotus taas altistaa esimerkiksi erilaisiin hengitystieongelmiin.

Rodulla esiintyy myös alaetuhampaiden päälle kääntyvää alahuulta sekä patellaluksaatiota joka on yhteydessä puutteellisiin ja/tai yliojentuneisiin kintereisiin.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Rodun keskeisimmät terveysongelmat ovat silmäluomien kääntymiset sekä SPAID-oireyhtymän sisältämät shar pei -kuume, amyloidoosi, ihomusinoosi sekä moninaiset tulehdukset, erityisesti ihossa, korvissa ja nivelissä. Varsinaisia lisääntymiseen vaikuttavia terveydellisiä ongelmia ei tiettävästi esiinny.

Ongelmien syntyyn vaikuttaa kapea geenipohja ja rodussa esiintyvä SPAID-oireyhtymä. Ihomuutoksia omaavien koirien jalostuskäytön välttäminen on vaikeaa. Silmäluomien osalta rodulla melko yleisesti esiintyvä pikkupentujen luomien tikkaaminen myöhempiä silmäongelmia välttääkseen ei edistä geneettisen ominaisuuden poistamista rodusta.

4.4 Ulkomuoto

ROTUMÄÄRITELMÄ

Ryhmä: 2 FCI:n numero: 309 Hyväksytty: FCI 14.4.1999 SKL-FKK 24.10.1999

SHAR PEI Alkuperämaa: Kiina Vastuumaa: FCI

KÄYTTÖTARKOITUS: Metsästys- ja vahtikoira.

FCI:n luokitus: Ryhmä 2 Pinnerit, snautserit, molossityyppiset ja sveitsinpaimenkoirat Alaryhmä 2.1 molossi- ja mastiffityyppiset. Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Kiinalainen rotu shar pei on ollut olemassa satoja vuosia Etelä-Kiinan merta ympäröivissä maakunnissa. Kwun Tungin maakunnassa oleva Dialakin kaupunki on luultavasti rodun alkuperäpaikka.

YLEISVAIKUTELMA: Toimielias, tiivisrakenteinen, neliömäinen ja keskikokoinen. Kallossa ja sään kohdalla olevien poimujen, pienten korvien ja ”virtahevon” kuonon ansiosta shar pein ulkonäkö on ainutlaatuinen. Urokset ovat narttuja suurempia ja voimakkaampia.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Säkäkorkeus on suunnilleen sama kuin rungon pituus mitattuna olkanivelestä istuinluun kärkeen, etenkin uroksilla. Kuono ja kallo ovat suunnilleen yhtä pitkät.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rauhallinen, itsenäinen, uskollinen ja isäntäväkeensä kiintynyt.

PÄÄ: Melko suuri suhteessa runkoon. Otsassa ja poskissa olevat poimut jatkuvat alas kaulapusseiksi.

KALLO-OSA: Tasainen ja leveä. OTSAPENGER: Kohtuullinen. KIRSU: Kookas, leveä ja väriltään mieluiten musta, kuitenkin mikä tahansa karvapeitteen väriin sointuva hyväksytään. Sie- raimet ovat suuret ja avoimet.

KUONO-OSA: Rodun erityispiirre. Kuono on tyvestä kirsuun asti leveä kaventumatta lainkaan. Huulet ja kuononselkä ovat hyvin täyteläiset. Kohouma kuonon tyvessä on sallittu.

SUU: Kieli, kitalaki, ikenet ja huulien limakalvot ovat mieluiten sinertävän mustat. Vaaleanpu- naiset pilkut kielessä sallitaan. Yksivärinen vaaleanpunainen kieli on hylkäävä virhe. Koirilla, joiden väriin vaikuttaa haalistustekijä, kieli on yksivärinen vaaleavioletti.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA: Leuat ovat vahvat. Täydellinen, säännöllinen ja täysihampai- nen leikkaava purenta eli yläetuhampaiden takapinnat ovat tiiviisti alaetuhampaiden edessä. Hampaat ovat kohtisuorassa leukoihin nähden. Alahuuli ei saa olla niin korostuneen täyteläi- nen, että se haittaa purentaa.

SILMÄT: Tummat, mantelinmuotoiset ja ilmeeltään murjottavat. Koirilla, joiden väriin vaikuttaa haalistustekijä, sallitaan vaaleampi sävy silmissä. Silmien ympärillä oleva nahka, poimut tai karvapeite eivät saa mitenkään haitata silmämunan tai silmäluomien toimintaa. Kaikki merkit, jotka viittaavat silmämunan, limakalvojen tai silmäluomien ärsytykseen ovat vakavia virheitä. Silmäluomet eivät saa olla sisäänpäin kiertyneet.

KORVAT: Hyvin pienet, melko paksut, tasasivuisen kolmion muotoiset, kärjistään hieman pyö- ristyneet ja ylös kiinnittyneet; korvankärjet osoittavat kohti silmiä. Korvat ovat eteenpäin suun- tautuneet ja päänmyötäiset, ne ovat kiinnittyneet silmä- linjan yläpuolelle ja kauas toisistaan. Pystyt korvat ovat hylkäävä virhe.

KAULA: Keskipitkä, vahva ja kauniisti lapoihin liittyvä. Löysää kaulanalusnahkaa ei saa olla lii- oitellusti.

RUNKO: Sään kohdalla ja hännän tyvessä on kohtuulliset rypyt. On hylkäävä virhe, jos täysi- kasvuisella koiralla on poimuista nahkaa muualla rungossa.

YLÄLINJA: Laskee hieman sään takana ja nousee hieman lanteen kohdalla.

SELKÄ: Lyhyt ja vahva.

LANNE: Lyhyt, leveä ja hieman kaartuva.

LANTIO: Melko tasainen.

RINTAKEHÄ: Leveä, syvä ja kyynärpäihin ulottuva.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva kohoaa hieman lanteen kohdalla.

HÄNTÄ: Rodun erityispiirre, tyvestään paksu ja pyöreä, ohenee kärkeä kohti, erittäin ylös kiin- nittynyt. Se voi olla asennoltaan korkea ja kaartunut, tiiviisti kiertynyt, selän päälle tai jommalle- kummalle sivulle kaartunut. Puutteellinen tai kokonaan puuttuva häntä on hylkäävä virhe.

RAAJAT

ETURAAJAT YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat suorat, kohtuullisen pitkät ja hyväluustoiset. Eturaajojen nahka ei saa muodostaa poimuja.

LAVAT: Lihaksikkaat, hyväasentoiset ja viistot.

VÄLIKÄMMENET: Hieman viistot, vahvat ja joustavat.

KÄPÄLÄT: Kohtuullisen kokoiset ja tiiviit, eivät hajavarpaiset. Varpaat ovat selvästi kaareutuneet.

TAKARAAJAT YLEISVAIKUTELMA: Takaraajat ovat lihaksikkaat, vahvat, kohtuullisesti kulmutuneet ja takaa katsottuna pystysuorat ja yhdensuuntaiset. Nahkipoimut reisissä, säärissä ja kinnernivelten kohdalla, samoin kuin nahan paksuuntuminen kintereissä ei ole toivottavaa.

KINTEREET: Matalat.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät. Ei kannuksia. *(Huom! Kannusten poisto on Suomessa kielletty)*

LIIKKEET: Ravi on mieluisin liikuntamuoto. Liikkeet ovat vapaat, tasapainoiset ja tarmokkaat. Eturaajan askel on pitkä ja takaraajan työntö voimakas. Nopeuden lisääntyessä käpälät liikkuvat lähempänä keskilinjaa. Jäykät liikkeet eivät ole toivottavat.

KARVAPEITE

KARVA: Rodun erityispiirre. Karva on lyhyttä, karheaa ja harjasmaista. Rungon karvapeite on suoraa ja töröttävää, raajoissa se on yleensä sileämpää. Ei pohjavillaa. Karvan pituus voi olla 1 - 2,5 cm. Karvaa ei saa trimmata.

VÄRI: Kaikki yksiväriset valkoista lukuun ottamatta ovat hyväksytyjä. Häntä ja reisien takaosa ovat usein vaaleammat. Tummempi sävy selässä ja korvissa on sallittu.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: 44 - 51 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

VAKAVAT VIRHEET:

- Muu kuin leikkaava purenta (hyvin lievä alapurenta voidaan toistaiseksi hyväksyä)
- Suippo kuono
- Pilkullinen kieli (lukuun ottamatta vaaleanpunaista pilkutusta)
- Suuret korvat
- Alas kiinnittynyt häntä
- Yli 2,5 cm pitkä karvapeite

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- Litteä kuono-osa, jossa voimakas yläpurenta, alapurenta
- Yksivärinen vaaleanpunainen kieli
- Sisäänpäin etuhampaiden väliin kiertyvä alahuuli
- Pyöreät, ulkonevat silmät, sisään- tai uloskiertyneet silmäluomet (entropium tai ektropium)
- Silmän normaalia toimintaa häiritsevät nahka, poimut tai korvat
- Pystyt korvat
- Puuttuva tai töpöhäntä
- voimakkaat nahkipoimut rungossa (lukuun ottamatta sään kohtaa ja hännäntyveä) ja raajoissa
- Muu kuin yksivärinen karvapeite (albinismi, juovikkuus, läiskikkyys, pilkullisuus, musta väri ruskein merkein, manttelikuvio).

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

HUOMIOITAVA: Kaikki kirurgisesti tehdyt muutokset (erityisesti huulissa ja silmäluomissa) sulkevat shar pein pois kilpailuista.

Shar peilla tavataan kolmea eri karvatyyppiä: horse coat (HC; lyhyt ja karkea), brush coat (BC; horse coatia pidempi ja pehmeämpi, kuitenkin alle 2,5cm) sekä bear coat (pitkäkarvainen; ei hyväksytytty rotumääritelmässä). Bear coateja syntyy joitakin joihinkin pentueisiin.

Rotumääritelmä kuvaa shar peitä sanoin toimelias, tiivisrakenteinen, neliömäinen ja keskikokoinen. Kallossa ja sään kohdalla olevien poimujen, pienten korvien ja ”virtahevon” kuonon ansiosta shar pein ulkonäkö on ainutlaatuinen. Urokset ovat narttuja suurempia ja voimakkaampia. Rodun erityispiirteitä ovat pienet kolmionmuotoiset korvat, melko suuri pää suhteessa runkoon, murjottava ilme. Otsassa ja poskissa olevat poimut jatkuvat alas kaulapusseiksi. Kuono on tyvestä kirsuun asti leveä kaventumatta lainkaan. Huulet ja kuononselkä ovat hyvin täyteläiset. Kohouma kuonon tyvässä on sallittu.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Säkäkorkeus on suunnilleen sama kuin rungon pituus mitattuna olkanivelestä istuinluun kärkeen, etenkin uroksilla. Kuono ja kallo ovat suunnilleen yhtä pitkät.

Tämän hetken silmiinpistävimät ongelmat ulkomuodossa ovat heikot takaosat sekä rodulle epätyypilliset kapenevat kuono-osat. Heikot takaosat ilmenevät liian suorina polvina ja kintereinä sekä pihtikinttuina. Myös etuosa voi olla liian kapea ja olka- ja kyynärkulmat riittämättömät. Takaosan ongelmat vaikuttavat myös liikkeisiin, joiden tulisi olla yhdensuuntaiset ja suorat. Etenkin takaliikkeissä on huomattavissa kapeutta ja kinnerahtautta. Myös heikkoluustoisia koiria tavataan.

Häntä on erityispiirre, tyvestään paksu ja pyöreä, ohenee kärkeä kohti, erittäin ylös kiinnittynyt. Liian avonaisia ja alaskiinnittyneitä häntiä esiintyy.

Kokonaisuutena shar pein tulee olla rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan luonnollinen ja liioittelematon. Jalostusvalinnoista johtuen ylimääräisestä nahkasta kärsivät koirat ovat lähes hävinneet. Kaikkiaan rodun ulkomuodollinen laatu on parantunut selvästi viime vuosina.

ROTUMÄÄRITELMÄN VAATIMUKSET, JOTKA VOIVAT ALTISTAA HYVINVOINTI-ONGELMILLE

Rotumääritelmän vaatimuksista hyvinvointiongelmille saattavat altistaa ihopoimut. Ihopoimuista tosin ohjeistetaan asianmukaisesti, että niitä ei saa olla väärissä paikoissa ja liiallisesti. Rotumääritelmä linjaa, että shar pein huulien ja kuononselän tulee olla hyvin täyteläiset. Yleensä rodun edustajilla on tyynymäinen, turpea kuono, joka ”tyhjenee” (turvotus laskee) stressin, sairauksien ja lääkityksen seurauksena. Kuono tyhjenee myös useilla koirilla kiimakausien aikana. Myös monet tulehduslääkkeet saattavat saada kuonon tyhjenemään (aspiriini, kortikosteroidit, tulehduskipulääkkeet jne.) Onneksi tämä on yleensä väliaikaista. Kuonon koko on tärkeä merkki koiran terveydentilasta. Monilla kroonisesti sairastuneilla koirilla kuonon tyhjeneminen on ensimmäinen oire.

Taulukko 10. Näyttelytulokset 2011-2021

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
--	-----	----	---	---	-----	-----	----------

Junioriluokka	82% (388 tulosta)	13% (63 tulosta)	2% (9 tulosta)	0% (0 tulosta)	2% (8 tulosta)	1% (5 tulosta)	473 tulosta
Nuorten luokka	80% (241 tulosta)	14% (42 tulosta)	2% (7 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (3 tulosta)	3% (9 tulosta)	302 tulosta
Avoin luokka	68% (161 tulosta)	23% (54 tulosta)	7% (16 tulosta)	0% (1 tulosta)	2% (4 tulosta)	0% (1 tulosta)	237 tulosta
Valioluokka	89% (386 tulosta)	7% (32 tulosta)	2% (8 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (3 tulosta)	1% (4 tulosta)	433 tulosta
Veteraaniluokka	92% (168 tulosta)	5% (9 tulosta)	2% (4 tulosta)	1% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	182 tulosta
Yhteensä	83% (1344 tulosta)	12% (200 tulosta)	3% (44 tulosta)	0% (2 tulosta)	1% (18 tulosta)	1% (19 tulosta)	1627 tulosta

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Suomessa näyttelyissä käyneiden koirien taso on ollut pääsääntöisesti erittäin hyvää tai erinomaista.

Rodussa ei ole järjestetty jalostustarkastuksia. Jalostustarkastuksilla voidaan kerätä yksityiskohtaista ja vertailukelpoista tietoa koirien eri ominaisuuksista. Koska vain pieni osa sharpeista käy koiranäyttelyissä ja virallisia terveystuloksiakin on vain harvoilla koirilla, jalostustarkastusten avulla voitaisiin löytää uusia jalostusyksilöitä, mikä laajentaisi osaltaan rodun jalostuspohjaa.

Rodussa esiintyvät rakenneongelmat

Rakenteen ongelmia, joita rodussa esiintyy:

Liian lyhyet ja kapenevat (kts. ed.) kuonot. Pienet ja tiiviit korvat altistavat korvasairauksille. Silmien sairaudet. Alahuuli saattaa kiertyä hampaiden päälle. Alahuuli, joka kiertyy jatkuvasti hampaiden väliin niin, että se haittaa purentaa, on rotumääritelmän mukaan hylkäävä virhe.

Painopiste sopusuhtaisuuteen ja liioittelemattomuuteen

Rodulle on tyypillistä, että koira ja sen nahka kasvavat eri tahdissa. Nuorella koiralla on runsaasti ihopoimuja, koska nahka on sille liian suuri. Kun koira kasvaa täysikokoiseksi, poimuja on vain päässä, sään kohdalla ja hännäntyvessä. Pennuilla ja nuorilla koirillakaan ei kuitenkaan saa olla poimuja niin, että ne altistavat esimerkiksi silmävaurioille.

Shar pein ulkomuotoa arvioitaessa on painopiste yksilön tasapainoisuudessa ja sopusuhtaisuudessa. Shar pein tulee olla rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan luonnollinen ja liioittelematon. Siinä ei saa olla niin liioiteltuja yksityiskohtia, että koira niistä jollain tavoin kärsisi. Shar pein ulkonäkö on yhteydessä sen terveyteen ja siksi liioiteltujen tyyppien välttäminen palvelee myös shar pein terveyden jalostusta. Liioiteltuja piirteitä on vältettävä.

RKO, rotukohtaiset ohjeet

Shar pei on yksi pohjoismaisissa ulkomuototuomariohjeissa tarkkailtavaksi mainituista roduista. RKO kirjaa rodusta seuraavaa:

Rodun erikoinen tyyppi ja iho (ihomusinoosi/hyaluronoosi) voi liioiteltuna aiheuttaa terveysongelmia.

Tarkkailtavaa:

1. Iho: Hyvin runsas ja/tai löysä poimuinen iho, joka voi aiheuttaa silmä-, korva- tai iho-ongelmiin.

2. Suu: Alahuuli saattaa kiertyä hampaiden päälle. Alahuuli, joka kiertyy jatkuvasti hampaiden väliin niin että se haittaa purentaa, on rotumääritelmän mukaan hylkäävä virhe.

Huomattavaa: Rotumääritelmä mainitsee muitakin hylkääviä virheitä, kuten "silmän normaalia toimintaa häiritsevä nahka" ja "voimakkaat nahkipoimut rungossa (lukuun ottamatta sään kohtaa ja hännäntyveä) ja raajoissa".

RKO ohjeistaa suosimaan näyttelyissä koiria, joilla on rotumääritelmän mukainen määrä terveitä nahkaa, oikeanlainen alahuuli ja kirkkaat, terveet silmät ja korvat. Tämä suositus pätee myös jalostukseen.

5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta

Shar peilla ei ole aiempaa JTO-ohjeen mukaista jalostuksen tavoiteohjelmaa. Rodun "Jalostustavoitteet ja toimenpiteet" -ohjelma vuosille 2018-2022 on Suomen Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan ja rotujärjestö Suomen seurakoirayhdistys ry:n hyväksymä.

Taulukossa 11. kuvataan ohjelman 2018-2022 jalostustavoitteiden toteutumista.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Poistaa kirurgisia toimenpiteitä vaativat silmäongelmat.	Jalostukseen käytetään vain terveitä ja operoimattomia koiria. Kerätään pikkupentujen silmien nitomisesta tietoa.	Ei ole tietoa, onko ongelma vähentynyt. Kirurgisten toimenpiteiden määrästä ei ole kerätty tietoa.
Selvästi vähentää sellaisten koirien osuutta, joilla on riski sairastua SPAID-oireyhtymään.	PEVISA-ohjelma. Jalostuksessa noudatetaan ohjeita jalostusyhdistelmille ja käytetään kliinisesti terveitä koiria.	Jalostukseen on käytetty ohjelman mukaisia koiria SPAIDin osalta.
Jalostuskoirilla on voimassa oleva silmätarkastustulos. Tuloksia käytetään hyväksi suunniteltaessa jalostusvalintoja.	PEVISA-ohjelma. Jalostussuositus: koira astutettaessa vähintään 2v ikäinen. Kannustetaan ja opastetaan kasvattajia ja koiranomistajia viemään koiransa virallisiin silmätarkastuksiin.	Silmäluomien kiertymät ovat vähentyneet.
Polvinivelten ja muun luuston terveyden paraneminen.	Joukkotarkastukset, kasvattajia ja koiranomistajia kannustetaan tarkastuksiin.	Polviterveys ei ole pahentunut.
Tasapainoinen ja ongelmaton käyttäytyminen.	Jalostussuositus: arkoja tai vihaisia koiria ei käytetä jalostukseen.	Shar peille ei ole tehty luonnetta tai käyttäytymistä mitaavia arviointeja.
Perinnöllisen monimuotoisuuden lisääminen ja sukusiitoksen välttäminen.	Jalostussuositukset ja vieraampien sukulinjojen käyttäminen jalostuksessa.	Sukusiitosprosentti on pysynyt matalana.

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Shar pein tulee olla toimiva koira niin fyysisesti kuin psyykkisestikin.

Tavoitteena on lisätä shar peille tehtäviä silmätarkastuksia ja silmäterveyden paraneminen.

SPAID-geenitestejä ja muita terveystutkimuksia jatketaan. Vähintään toinen jokaisen jalostusyhdistelmän koirista on SPAID-testattu ja testituloksia hyödynnetään ohjeistuksen mukaisesti. Myös kotikoiria testataan.

Kaikilla jalostukseen käytettävillä koirilla on viralliset polvi-, lonkka- ja kyynärtulokset. Tavoitteena on selvittää patellaluksaation sekä lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöiden yleisyys rodussa. Luustotarkastettujen yksilöiden määrän tulisi olla vähintään 30% vuosittaisesta rekisteröinnistä.

Rodun keski-ikää pyritään nostamaan.

Tavoitteena on myös säilyttää ja lisätä populaation geneettistä monimuotoisuutta. Isät/emät-suhdeluvun tavoitteena on mahdollisimman lähellä 1,0.

Liian korkeaa sukusiitosastetta pyritään jatkossakin välttämään.

Liioitellut piirteet ja rakenteelliset puutteet rodulla vähenevät.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostukseen käytetään vain yksilöitä, joilla ei ole perinnöllisiä sairauksia ja/tai rakenteellisia heikkouksia, ja jotka polveutuvat mahdollisimman terveiksi tunnetuista suvuista.

Muut suositukset jalostuskoirille:

Luonne

- Arkoja tai vihaisia koiria ei saa käyttää jalostukseen.
- Jalostuskoiran tulee olla näyttelyarvostelun tai jalostustarkastuksen yhteydessä todettu hyvin käsiteltävissä/lähestyttävissä olevaksi.

Silmät

- Jalostukseen ei saa käyttää koira, jonka silmäluomi/-luomet ovat vaatineet operaatiota, vaikka luomet operaation seurauksena olisivatkin nyt terveet.

Ihopoimut, hengitys

Ei jalostukseen koira, joka on tai jolla on

- liian löysänahkainen ja liioitellusti ryppyinen
- purentaa haittaava liioitellun täyteläinen alahuuli (tällaisella koiralla on usein myös vakava purentavirhe)
- ongelmia hengitysteiden kanssa

Tulehdukset ja allergiat

- Allergista tai toistuvista iho-, korva-, nivel- tai silmätulehduksista kärsivää koira ei saa käyttää jalostukseen.

Luusto

- Yhdistelmän virallisten polvitarkastustulosten yhteenlaskettu tulos korkeintaan 1. Jos koira on tutkittu alle 3-vuotiaana, tutkimustulos on voimassa 2 v. Jos koira on tutkittu vähintään 3-vuotiaana, tulos on voimassa koiran loppuiän.
- Jalostuskoiralla ei saa olla rakenteellisia ongelmia polvinivelissä (yliojentuvat kintereet/heikot takakulmaukset sekä epämuodostuneet eturaajat ns. "barokkijalat").
- Suositellaan myös lonkka- ja kyynärkuvauksia.

Muut:

- Jos koiran on todettu sairastavan jotain muuta vakavaa sairautta, kuten esimerkiksi pihlajatauti, sitä ei saa käyttää jalostukseen. Myös siitoskoirien suvussa esiintyneet kasvainsairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.
- Yhdistelmää, josta on syntynyt useita synnynnäisestä epämuodostumasta kärsinyttä tai elinvoimaltaan heikkoa pentua ei tule uusia.
- Koira, jolla luonnollinen astutus ei onnistu rakenteellisen heikkouden tai puutteellisen sukupuolivietin vuoksi, ei tule käyttää jalostukseen.
- Jalostuskoiralle suositellaan jalostustarkastusta tai näyttelykäyntiä (palkinto "erittäin hyvä", EH tai hyväksytty jalostustarkastus), eikä sillä saisi olla rakenteellisia virheitä.
- Samoja yhdistelmiä tai sisarusyhdistelmiä ei tulisi toistaa kuin korkeintaan kaksi kertaa.
- Yhdistelmän sukusiitosprosentti ei saisi ylittää 6,25% laskettuna viidellä sukupolvella.

Yleisten suositusten lisäksi suositellaan että:

NARTTU:

- siitokseen ei suositella astutushetkellä 24 kuukautta nuorempaa tai 7 vuotta vanhempaa narttua.
- kiinnitettävä huomiota normaaliin synnytykseen elinvoimaisuuden säilyttämiseksi

- jos nartulla on ollut normaalikokoisen pentueen synnytyksessä primaarista polttoheikkoutta, ei sitä tule käyttää jalostukseen
- narttua, joka ei hoida normaalisti pentujaan, ei tule käyttää jalostukseen toista kertaa.

UROS:

- siitokseen ei suositella alle 24 kuukauden ikäistä urosta
- suositetaan iäkkäiden, terveiden ja rotumääritelmän mukaisten urosten käyttöä jalostuksessa.

Rotukohtaiset ohjeet (RKO) kehottavat suosimaan koiria, joilla on rotumääritelmän mukainen määrä tervettä nahkaa, oikeanlainen alahuuli ja kirkkaat, terveet silmät ja korvat. Jalostuskoiralle suositellaan jalostustarkastusta tai näyttelykäyntiä (palkinto ”erittäin hyvä”; EH), eikä sillä saisi olla rakenteellisia virheitä, kuten esimerkiksi yliojentuvat kintereet tai liian suorot takakulmaukset.

6.3 Rotuyhdistyksen toimenpiteet

- Kannustetaan ja opastetaan kasvattajia ja koiran omistajia SPAID-testeihin.
- Kannustetaan ja opastetaan kasvattajia ja koiranomistajia viemään koiransa virallisiin silmätarkastuksiin.
- Pentujen silmäluomien tikkauksesta kerätään tietoa.
- Myös PEVISAan kuulumattomiin terveystarkastuksiin kannustaminen ja joukkotarkastusten järjestäminen (esim. Club Show`n yhteydessä)
- Suositellaan iäkkäiden, terveiden ja rotumääritelmän mukaisten urosten jalostuskäyttöä
- Jalostussuosittelujen noudattamista seurataan ja tilastoidaan
- Tiedotus jalostuspohjan kapenemisen vaaroista, vastuullisuuden korostaminen.
- PEVISA-ohjelman vaikutuksia seurataan
- Kartoitetaan mahdollisuudet jalostustarkastusten aloittamiseen ja siten mm. terveiden kotikoirien saamiseksi jalostukseen
- Luennot, nettisivut ja muu tiedottaminen
- Kasvattajakysely
- Terveyskysely
- Ulkomuototuomareiden kouluttaminen
- MH-luonnetestauksien ja/tai käyttäytymisen jalostustarkastuksien mahdollinen järjestäminen tai järjestelyihin osallistuminen, sekä koiranomistajien kannustaminen osallistumaan luonteen ja käyttäytymisen viralliseen arviointiin

Kasvattajia ja koirien omistajia kannustetaan julkiseen avoimuuteen rodun ongelmien suhteen. Silmämääräisesti terve ei ole sama, kuin tutkitusti terve.

Yhdistyksen yksi tärkeimpiä tiedotuskanavia on internet, joten Suomen Shar pei Harrastajien sivut päivitetään ajan tasalle ja sinne laaditaan jatkuva terveys- ja luonnekysely. Terveyskysely koskee myös jo kuolleita koiria ja se on mahdollisuus täyttää anonyyminä. Kasvattajille laaditaan kasvattajakysely. Näistä muistutetaan puolen vuoden välein yhdistyksen facebook-sivuilla. Sivuihin pyritään tekemään kattavammat. Yhdistyksen club-show päivillä järjestetään joukkotarkastus (silmät, polvet, iho) ja SPAID-näytteenotto.

Ulkomuototuomareita informoidaan kirjallisesti rodun terveydentilasta ja siitä, mihin tulisi jatkossa kiinnittää huomiota (avoimet silmät, hengitystiet, poimut jne.)

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - hyvät suhteet muihin isoihin populaatioihin - rodunomainen luonne - rodun toiminnallisuus - pieni harrastajamäärä - hyvä geenipohja - asiantuntemus rodusta - hyvät yhteistyöverkostot - <i>tavoitteellinen pitkänlinjan kasvatus (tieto omien kasvattiensa ja koiriensa taustoista)</i> 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - pienestä populaatiosta johtuvat rajoitukset - yhdistyksen resurssit - jäsenistön sitoutumattomuus - mahdolliset EU:n rajoitukset - ”halpakoirien tuonti”, <i>rekisteröimättömien koirien tuonti</i> - pienen populaation seurauksena kasvattajien vähyys
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuontien helpottuminen EU:n laajentuessa - kasvattajien asiantuntemuksen kehittäminen - yhteistyö muiden maiden vastaavien organisaatioiden kanssa - tuontikoirien erilaiset sukulinjat - laaja-alainen jalostuskäyttö ja sen myötä kannan geenipohjan laajeneminen - harrastusmahdollisuuksien monipuolistuminen - yhteistyön kehittäminen kotimaassa ja kansainvälisesti 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuontien terveystaustojen tuntemattomuus - kannan geenipohjan pieneneminen - tuontikoirien käyttö geenipohjaa laajentamattomasti - liian läheiset sukulaisparitukset - rodun toiminnallisuuden kadottaminen - eri linjojen vähäisyys - ongelmakoirien lisääntyminen tietämättömyyden myötä

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Jalostustoimikunta laatii vuosittain toimintakertomuksen, johon kirjataan tavoiteohjelman toteutuneet toimenpiteet, sekä saavutetut päämäärät. Myös toteutumatta jääneet toimenpiteet raportoidaan ja syyt kirjataan.

VUOSI	TOIMENPIDE
2023	<ul style="list-style-type: none"> • laaditaan luonne- ja terveyskysely • laaditaan kasvattajakysely

	<ul style="list-style-type: none"> • tehdään ihanneprofiilit virallisille jalostustarkastuksille (sekä ulkomuodon että käyttäytymisen jalostustarkastus) ja MH-luonnekuvaukselle • kartoitetaan mahdollisuudet jalostustarkastusten aloittamiseen • järjestetään club-show -päivillä joukkotarkastus • kannustetaan kasvattajia ja koirien omistajia tutkimaan koiriensa terveyttä virallisilla tutkimuksilla • ulkomuototuomareita informoidaan rodun terveydentilasta • pyritään saamaan lisää aktiivisia jäseniä
2024	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistetaan JTO:n tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen • Järjestetään club-show -päivillä terveystarkastuksia ja ulkomuodon jalostustarkastus • järjestetään käyttäytymisen jalostustarkastustilaisuus • kannustetaan kasvattajia ja koirien omistajia tutkimaan koiriensa terveyttä virallisilla tutkimuksilla • ulkomuototuomareita informoidaan rodun terveydentilasta • pyritään saamaan lisää aktiivisia jäseniä • yhteenveto luonne-, terveys- ja kasvattajakyselystä (julkaistaan yhdistyksen sivulla)
2025	<ul style="list-style-type: none"> • tarkistetaan JTO:n tavoitteiden toteutuminen ja julkaistaan tilastot PEVISA-tutkimuksista • järjestetään club-show -päivillä terveystarkastuksia ja ulkomuodon jalostustarkastus • järjestetään käyttäytymisen jalostustarkastustilaisuus • kannustetaan kasvattajia ja koirien omistajia tutkimaan koiriensa terveyttä virallisilla tutkimuksilla • ulkomuototuomareita informoidaan rodun terveydentilasta • pyritään saamaan lisää aktiivisia jäseniä • yhteenveto luonne-, terveys- ja kasvattajakyselystä (julkaistaan yhdistyksen sivuilla)
2026	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan JTO:n tavoitteiden toteutuminen ja julkaistaan tilastot PEVISA-tutkimuksista. • päivitetään JTO ja PEVISA.

	<ul style="list-style-type: none"> • järjestetään club-show päivillä terveystarkastuksia ja ulkomuodon jalostustarkastus • järjestetään käyttäytymisen jalostustarkastustilaisuus • kannustetaan kasvattajia ja koirien omistajia tutkimaan koiriensa terveyttä virallisilla tutkimuksilla • ulkomuototuomareita informoidaan rodun terveydentilasta • pyritään saamaan lisää aktiivisia jäseniä • yhteenveto luonne-, terveys- ja kasvattajakyselystä (julkaistaan yhdistyksen sivuilla)
2027	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan JTO:n tavoitteiden toteutuminen ja julkaistaan tilastot PEVISA-tutkimuksista • järjestetään club-show päivillä terveystarkastuksia ja ulkomuodon jalostustarkastus • kannustetaan kasvattajia ja koirien omistajia tutkimaan koiriensa terveyttä virallisilla tutkimuksilla • ulkomuototuomareita informoidaan rodun terveydentilasta • pyritään saamaan lisää aktiivisia jäseniä • yhteenveto luonne-, terveys- ja kasvattajakyselystä (julkaistaan yhdistyksen sivuilla)

7. LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Ulkomainen shar pei kirjallisuus

Internet

[Kennelliiton jalostus- ja populaatiogenetiikka-aiheiset artikkelit](#)

Tietoa Kennelliiton sivuilla:

- [SPAID](#)
- [Silmäsairaudet](#)
- [Atopia](#)
- [Hengitysvaikeudet \(brakykefaalinen oireyhtymä\)](#)

- [Polvilumpion sijoiltaanmeno](#)
- [Lonkkanivelen kasvuhäiriö](#)
- [Kynnärnivelen kasvuhäiriö](#)
- [Kilpirauhasen vajaatoiminta](#)

[Kennelliiton jalostustietojärjestelmä](#)

<http://wvc.vetstreet.com/> (Linda Tintlen sivusto)

<http://drjvw.com/wp/> (Jeff Vidth sivusto)

Suomen shar pei harrastajat ry:n kotisivut

Muu materiaali

Eri rotujen jalostuksen tavoiteohjelmat

Kansainväliset Shar Pei -sivustot sekä kansainväliset Spaid tietokannat